

לקוטי שיחות
PROJECT
LIKKUTEI
SICHOS

פענוח הערות ומראי-מקומות.

במדבר חלק כג שיחה ב.

פרשתינו פרק ג, א-ד. וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת אֶהְרֹן וּמִשָּׁה בְּיוֹם דְּבַר יְהוָה אֶת־מִשָּׁה בְּתֶרֶם סִינַי: וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי־אֶהְרֹן הַכֹּהֵן וְנָדָב וַאֲבִיהוּא אֲלֶעָזָר וְאִיתָמָר: אֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי אֶהְרֹן הַכֹּהֵן הַמְּשֻׁחִים אֲשֶׁר־מִלֵּא יָדָם לַכֹּהֵן: וְנִמְתַּן נָדָב וַאֲבִיהוּא לַפְּנֵי יְהוָה בְּהַקְרִיב אֵשׁ זָרָה לִפְנֵי יְהוָה בְּמִדְבַר סִינַי וּבָנִים לֹא־הָיוּ לָהֶם וַיְכַהֵן אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר עַל־פְּנֵי אֶהְרֹן אֲבִיהֶם:

רש"י ד"ה רש"י ד"ה ואלה תולדות אהרן ומשה. ואינו מזכיר אלא בני אהרן ונקראו תולדות משה, לפי שלמדן תורה, מלמד שכל המלמד את בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאלו ילדו (סנהדרין י"ט):

ביום דבר ה' את משה. נעשו אלו התולדות שלו, שלמדן מה שלמד מפי הגבורה:

רבה. ג) אין זה שייך כלל לענינו, ובפרט להפסיק בין מנין בני"ד ודגליהם למנין הלויים] וכו"כ מפרשי החומש שקו"ט בזה ודוקא בפרש"י אין כל רמז וביאור! והטעם: עה"פ (א, מט) אך את מטה לוי לא תפקוד" פרש"י: כדאי הוא לגיון של מלך להיות נמנה לבדו". וא"כ מובן במכ"ש שאהרן ובניו (שהם בדרגה עליונה יותר מלגיון של מלך", ובהפרש גדול יותר משבט לוי מאשר ההפרש דלגיון סתם ולגיונו של מלך כיון שנכנסים לקה"ק) צריכים להיות נמנים לבדם. ולכן לפני מנין כל שבט לוי מספר הכתוב אודות תולדות אהרן ומשה", שהם מובדלים בפ"ע ומבאר הטעם (מעלתם לגבי הלויים): (א) הכהנים (ב) המשוחים" (ולהעיר דמשיחה מעלה הכהן לדרגת משוח מלחמה ולכה"ג). (ג) ויכהן אלעזר ואיתמר על פני אהרן אביהם" ופרש"י: בחייו", היינו שהיו כה"ג גם בחיי אהרן. - ועפ"ז מתורץ ג"כ שלא חשיב כאן בני משה גרשום כו' (מה שפרש"י ונקראו תולדות משה לפי שלמדן תורה וכו", ה"ו רק מתרץ איך שייך לומר על נדב גו' שהם תולדות משה) כי כאן מדבר רק בתולי דות גו' (שהם) הכהנים גו' שלכן אין לכללם בהקרב מטה לוי

(1) פרשתינו ג, א. וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת אֶהְרֹן וּמִשָּׁה בְּיוֹם דְּבַר יְהוָה אֶת־מִשָּׁה בְּתֶרֶם סִינַי:

רש"י ד"ה ואלה תולדות אהרן ומשה. ואינו מזכיר אלא בני אהרן ונקראו תולדות משה, לפי שלמדן תורה, מלמד שכל המלמד את בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאלו ילדו (סנהדרין י"ט):

ביום דבר ה' את משה. נעשו אלו התולדות שלו, שלמדן מה שלמד מפי הגבורה:

(2) לקוטי שיחות חלק יג עמוד 9. לאחר סיפור הפרטים בדבר מנינם של בני ישראל וסדר הדגלים וכו', מבאר קרא ענינו של שבט לוי¹ הקרב את מטה לוי והעמדת אותו לפני אהרן הכהן ושרתו אותו ושמרו את משמרתו ואת משמרת כל העדה וגו' ". ומבאר פרטי עבודת שבט לוי וכו'.

¹ ומה שהפסיק באמצע בואלה תולדות אהרן ומשה וגו" (ג, א-ד) (אף שלכאורה: א) מאי קמ"ל? ב) הפרטיות

גו" (משא"כ בני משה. וכן פנחס בן אלעזר, שהרי לא נתכהן פנחס עד שהרגו לזמרי" (פרש"י פנחס כה, יג)).

רמב"ן. ואלה תולדות אהרן ומשה וגו' ואינו מונה אלא בני אהרן ונקראו תולדות משה לפי שלמדן תורה מלמד שכל המלמד חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו ביום דבר ה' את משה נעשו אלו תולדות שלו שלמדו מה שלמד מפי הגבורה לשון רש"י (רש"י על במדבר ג' א') ואין ביום דבר ה' אל משה בהר סיני אלא לומר שהיו אלה תולדותם ביום שדבר השם אל משה בהר סיני ואמר כי מתו נדב ואביהוא ואין להם היום תולדות רק אלעזר ואיתמר והזכיר זה לומר כי ביום דבר ה' אל משה בהר סיני נבחרו אלה למשחה אותם ולהיות להם משחתם לכהונת עולם ושאר השבט לא נצטוו בבחירתו עד עתה וטעם הזכיר תולדות אהרן ומשה במקום הזה כי כאשר השלים מספר כל ישראל לתולדותם לבית אבותם ורצה להזכיר תולדות שבט לוי התחיל בראשי השבט שהוא ועל דרך הפשט כי טעם **תולדות אהרן ומשה** לומר שהיו בני אהרן כהנים משוחים נבדלים מן השבט להיותם קדש קדשים ותולדות משה משפחת העמרמי אשר יזכיר למטה (במדבר ג' כ"ז) כי אין בעמרמי זולתי בני משה נמנים בלויים וזה כענין שכתוב (דברי הימים א כג יג יד) בני עמרם אהרן ומשה ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים ומשה איש האלהים בניו יקראו על שבט הלוי והדרש סמכוהו מפני שלא פירש **ואלה שמות בני משה** כאשר עשה בבני אהרן לרמוז כי בני אהרן גם הם תולדות למשה מפני שלמדם תורה כי התורה תפרש ותרמוז:

3 גו"א. ביום דבר ה' אל משה נעשו אלו תולדות שלו. דאם לא כן, מה ענין "דבר ה'" לכאן. ואף על גב שגם אחר כך נעשו תולדות לו, שהרי תמיד היה מלמד אותם, קא משמע לן דאפילו לא למדו רק דבר אחד נעשו אליו תולדות, ולפיכך כתב "ביום דבר ה'" נעשו אליו תולדות. ואם תאמר, וכי להם לבד לימד, והלא לכל ישראל לימד (רש"י שמות לד, לב), ויהיו הכל תולדותיו, ויש לומר, דשאני ישראל שהרי הקדוש ברוך הוא ציוה לו שילמד להם תורה (דברים ד, יד), והתורה שניתנה למשה לא ניתנה אלא ללמד לישראל תורה, לא שייך לומר שישראל הם בניו, שאלמלא לא היו ישראל – לא היה תורה ניתנה למשה. אבל מה שלימד לבני אהרן יותר ממה שלימד לישראל, זה היה ממש לבד, ולא נצטוו מפי הגבורה ללמוד להם יותר, ובזה להם בפרט כאילו ילדם:

שפתי חכמים ס"ק ח. שלמדן מה שלמד. דאל"כ מה ענין זה לכאן, ופירוש ביום דיבר מיום דיבר, והבי"ת כבי"ת והנותר בבשר ובלחם, לא שבאותו יום עצמו שדיבר הש"י עם משה בהר סיני למדן, אלא שמאותו יום והלאה היה מלמדן ונעשו תולדותיו. וא"ת והא לכל ישראל למד משה תורה ולמה לא נקראו תולדותיו. וי"ל דמה שלמד כל ישראל תורה היה במצות הש"י, כמו דכתיב ויאמר ה' אל משה עלה אלי וגו' אשר כתבתי להורותם, משמע דעיקר מה שלמד הש"י עם משה היה הכל בשביל כלל ישראל לכן אין שייך לומר כל המלמד. אבל גבי בני אהרן שלא היה משה מחויב ללמוד עמם, דהא האב חייב ללמד את בנו תורה, מש"ה נקראו הם תולדותיו של משה וכן נראה דדייק לישנא דכל המלמד את בן חבירו תורה וכו':

משכיל לדוד. ואלה תולדות וכן ונקראו תולדות וכו' דק"ל למה הזכיר אהרן קודם משה. ועם פירושו א"ש שהרי תחלה היו תולדות אהרן כשנולדו ואחר כך נעשו תולדות משה ביום דבר וכולי ועי"ל שמקדים אהרן משום דאמר"י שאם היה אביו ת"ח הוא קודם לרבו אפי' אינו שקול כרבו וכ"ש אהרן דשקול כמשה. אך ק' מאי שנא בני אהרן שנקראו תולדות משה טפי מכל ישראל דהא לכלהו נמי לימדם משה תורה. וניחא לי עם מה שכתב הרמ"בם בה' תלמוד תורה וז"ל כשם שחייב אדם ללמד את בנו ואת בן בנו כך מצוה על כל חכם ללמד את כל התלמידים שנאמר ושננתם לבניך מפי השמועה למדו אלו תלמידך. א"כ למה נצטווה על בנו וב"ב להקדים בנו ובן בנו לבן חבירו ע"כ. וידוע מאי דת"ר כיצד סדר המשנה תחלה היה משה מלמד לאהרן פרקו נסתלק אהרן ונכנסו בניו ושנה להם וכו' ואח"כ לכל ישראל. נמצא שמשנה רבינו היה משנה למעליותא לאהרן ובניו כאילו היו בניו ממש שהרי היה מקדימם כמו שמצוה להקדים בנו וכלפי בחינה זו נקראו בפרטות תולדותיו טפי מכלהו ישראל:

דבק טוב. כיום דיבר ה' את משה. ק"ל מה ענין זה לזה ל"פ נעשה אלו תולדותיו שלו וכו'. והשתה ק"ל אם כן היו כל ישראל בניו ל"פ שלמדן מה תלמוד מפי הגבורה ל"פ פשיט ישראל למדו ממנו מה שצוה הקב"ה ללמודן ואלמלא ישראל לא היה תורה נתנה למשה לכן שם לא שייך לקראם בניו לאפוקי בני אהרן שלמדן כל מה שלמד מפי הגבורה ואיני ר"ל המצות לבד אשר צוה הקב"ה לכן נקרא בניו.

4) כי תשא לד, לב. ואחר־כך נגשו פלגני ישראל ויצאם את פלג־אשר דבר יהנה אתו בנהר סיני:

רש"י ד"ה ואחרי כן נגשו. אחר שלמד לזקנים, חוזר ומלמד הפרשה או ההלכה לישראל; תנו רבנן כיצד סדר המשנה? משה היה למד מפי הגבורה, נכנס אהרן שנה לו משה פרקו, נסתלק אהרן וישב לו לשמאל משה, נכנסו בניו, שנה להם משה פרקם נסתלקו הן, ישב אלעזר לימין משה ואיתמר לשמאל אהרן, נכנסו זקנים, שנה להם משה פרקם, נסתלקו זקנים ישבו לצדדיו, נכנסו כל העם, שנה להם משה פרקם; נמצא ביד כל העם אֶחָד, ביד הזקנים שנים, ביד בני אהרן שלשה, ביד אהרן ארבעה וכו'. פְּדֵאִיתָא בְּעִרְוִין (דף נ"ד):

יתרו יח, כג. אם את־הדבר הזה מעשה וצונף אלהים ונקלת עמך וגם פלג־העם הזה על־מקמו יבא בשלום:

רש"י ד"ה וגם כל העם הזה. אהרן נדב ואביהוא ושבעים זקנים הנלוים עתה עמך (שם):

5) עין יעקב סנהדרין יט עמוד ב. אמר רבי שמואל בר נחמני, אמר רבי יונתן: כל המלמד את בן חברו תורה, מעלה עליו הכתוב כאלו ילדו, שנאמר - (במדבר ג) "ואלה תולדות אהרן ומשה", וכתוב (שם) "ואלה שמות בני אהרן", לומר לה: אהרן ילד, ומשה למד, לפיכך נקראו על שמו.

עיון יעקב. כל המלמד את בן חברו תורה. דקדק לומר בן חברו כלומר שאביו הוא ג"כ חברו בחכמה שלומד ג"כ עם בנו כמו שלמד אביו ג"כ עם בנו כפי סדר משנה בדאיתא בעירובין דף נ"ד אפ"ה כיון שלמד משה ג"כ עמהם מעלה עליו כאילו ילדו בכ"ף הרמיון כי אביו חכם קודם לכן כתיב אלה תולדות אהרן ומשה חשיב כאן אהרן קודם משא"כ שאם אביו אינו חכם א"כ רבו קודם כראיתא במתני' דב"מ דף ל"ג לא שייך לומר כאילו ילדו דהא עריף מאביו ובוה מתורץ הא דלא קאמר שגם אהרן הוא תולדות דמשה שהרי משה למד עמו ועם כל ישראל אלא ודאי כמ"ש.

פני דוד פרשתינו עה"פ. ואפשר במאי דשנינו אביו ורבו ברבי פודה את רבו ואח"ך פודה אביו דאביו הביאו לעוה"ז ורבו לעה"ב ואם ה' אביו חכם פודה את אביו תחלה. וכתב מור"ם י"ד סי' רמ"ב דאף אם אביו גרוע מרבו בחכמה. ונראה דאם אביו תלמיד רבו גם כן אף שאביו הרי הוא חייב בכבוד רבו ואם כן נאמר שהבן פודה את רבו לפי שהוא ואביו חייבין בכבודו דשניהם

תלמידיו. ע"ד משז"ל שאתה ואביך חייבין בכבודו. והכא בני אהרן אביהם חכם וגם ה' רבם שאינו מובהק כמ"ש בעירובין דף נ"ד דאהרן ה' מלמד אח"ך ההלכה לבניו וזקנים וכל ישראל. וא"כ הו"א דבני אהרן לא יהיו חייבין בכבוד משה רבינו כשיש לפניהם כבוד אביהם אהרן מאחר שהוא אב וחכם ורב שאינו מובהק. לזה בא הכתוב להודיענו דלא מיבעיא כל ישראל שהם תלמידי משה רבינו אלא החידוש לבני אהרן דיש ס"ד דבמקום אהרן לא יהיו חייבים לז"א תולדות אהרן ומשה דגם כשמשה ואהרן יחדיו נקראים תולדות משה וחייבים בכבוד רבם. וכי תימא הלא אהרן אביהם וחכם ורבם שאינו מובהק וכנגדו אינם חייבים בכבוד משה. לז"א ביום דבר ה' אל משה בהר סיני דהדיבור ה' למשה והוא מלמד לאביהם ונמצא שהם ואביהן אהרן תלמידיו ושניהם חייבים בכבודו ומשו"ה בני אהרן אין נגרע מחיובם מטעם דאביהם הוא חכם. ודין זה ימצא בכל בני ת"ח ונקטיה בכני אהרן שהם מסויימים וגם שה' רבם שאינו מובהק ג"כ.

שה"ג.* עירובין נד עמוד ב. תנו רבנן, כיצד סדר משנה: משה למד מפי הגבורה. נכנס אהרן, וישנה לו משה פירקו, נסתלק אהרן וישב לשמאל משה. נכנסו בניו, וישנה להם משה פירקו. נסתלקו בניו, אלעזר ישב לימין משה, ואיתמר לשמאל אהרן. רבי יהודה אומר: לעולם אהרן לימין משה חוזר. נכנסו זקנים וישנה להם משה פירקו. נסתלקו זקנים, נכנסו כל העם וישנה להם משה פירקו. נמצאו ביד אהרן ארבעה, ביד בניו שלשה, וביד הזקנים שנים, וביד כל העם אֶחָד. נסתלק משה וישנה להם אהרן פירקו. נסתלק אהרן שנו להם בניו פירקו. נסתלקו בניו, שנו להם זקנים פירקו. נמצא ביד הפלג ארבעה. מכאן אמר רבי אליעזר: חייב אדם לשנות לתלמידו ארבעה פעמים. וקל וחומר, ומה אהרן שלמד מפי משה, ומשה מפי הגבורה — כף, הדיוט מפי הדיוט — על אחת כמה וכמה.

שה"ג. לך לך יב, ה.** ונקח אבך את־שרי אשתו ואת־לוט בן־אחיו ואת־פלג־רכושם אשר רכשו ואת־הנפש אשר־עשו בהגו ויצאו ללכת ארצה כנען ויבאו ארצה כנען:

רש"י ד"ה אשר עשו בחרן. שהכניסן תחת פנפי השכינה; אבךהם מגיר את האנשים ושרה מגירת הנשים, ומעלה עליהם הכתוב כאלו עשאו; ופשוטו של מקרא עבדים ושפחות שקנו להם, כמו עשה את כל הפבד

הַגָּה (שם ל"א), וַיִּשְׁרָאֵל עֲשֵׂה קוֹל (במדבר כד יח), לְשׁוֹן קוֹנָה וְכוּנָס:

7) מזרחי. ביום דבר יי' את משה נעשו אלו תולדות שלו כו'. דאל"כ מה ענין זה לכאן ופי' ביום דבר מיום דבר והבי"ת כבי"ת והנותר בבשר ובלחם לא שבאותו יום עצמו שדבר הש"י עם משה בהר סיני למדן ונעשו תולדותיו אלא שמאותו יום והלאה היה מלמדן ונעשו תולדותיו:

ספר הזכרון ד"ה ביום דבר ה' את משה- נעשו אלו תולדות שלו וכו'. לפי שאין לה קשר במקרא קשר הרב ענינה לפי מדרשו שדרש והכי אסיק למילתיה ואזל ואלה תולדות אהרן ומשה, ואם תאמר והלא אינם בני משה אלא בני אהרן אלא לפי שלמדן וכו' ואימתי נעשו תולדותיו ביום דבר ה' את משה ולמדו תורה, שלמדן מה שלמד אז נעשו כבניו

גו"א. ביום דבר יי' את משה נעשו אלו תולדות שלו כו'. דאל"כ מה ענין זה לכאן ופי' ביום דבר מיום דבר והבי"ת כבי"ת והנותר בבשר ובלחם לא שבאותו יום עצמו שדבר הש"י עם משה בהר סיני למדן ונעשו תולדותיו אלא שמאותו יום והלאה היה מלמדן ונעשו תולדותיו:

9) צו ת, לב. והנותר בפֿשֿר ובלֿחֿם בֿאֿש תִּשְׁרְפוּ:

12) רשב"ם כאן ד"ה ביום דבר ה' את משה בהר סיני - שזהו קודם שהוקם המשכן אז היו ד', אבל בשנה שניה שהוקם המשכן במדבר סיני לא נשארו כי אלעזר ואיתמר כמו שפירשתי למעלה בתחלת הפרשה, שכל מקום שנאמר: בהר סיני - זהו קודם שהוקם המשכן, אבל משנבנה אהל מועד לא נאמר אלא: במדבר סיני.

ראב"ע ד"ה ואלה תולדות אהרן ומשה- הטעם שלא הולידו בניהם ולא הוסיפו בקרוב מעשרה חדשים כאשר דבר ה' עם משה בהר סיני בעלותו להתכפר על מעשה העגל אז נבחר שבט לוי ואמר השם למשה הקרב את מטה לוי גם פרשת ואני הנה לקחתי וכאשר הוקם המשכן אמר השם פקוד את בני לוי והשכינה במשכן על כן כתב במדבר סיני והנה היו תולדות אהרן ומשה במדבר סיני כאשר היו בהר סיני רק חסרו שני בני אהרן על כן אמרתי כי הלויים לא נתנו כפר נפשם כי כן כתוב לכל העובר על הפקודים ויש אומרים כי לא פקדם משה טרם עשות המשכן רק ידע פקודיהם בדרך נבואה והכתוב יכחישם והוא כי תשא:

14) בשלח טו, כה. ויצעק אל-יהוה ויורהו יהוה לַעַץ וישלח אל-הַמַּיִם וַיִּמְתְּקוּ הַמַּיִם וְשָׁם שָׁם לֹא חָזַק וּמִשְׁפָּט וְשָׁם נִסְהוּ:

רש"י ד"ה שם שם לו. בַּמֶּרְהָ נָתַן לָהֶם מִקְצַת פְּרִשִׁיּוֹת שֶׁל תוֹרָה שֶׁיִּתְעַסְקוּ בָהֶם, שְׁבַת וּפְרָה אֲדָמָה וְדִינֵי (סנהדרין נ"ו):

משפטים כד, ג. וַיָּבֵא מֹשֶׁה וַיִּסְפֹּר לָעָם אֶת כָּל-דִּבְרֵי יְהוָה וְאֵת כָּל-הַמִּשְׁפָּטִים וַיַּעַן כָּל-הָעָם קוֹל אֶחָד וַיֹּאמְרוּ כָּל-הַדְּבָרִים אֲשֶׁר-דִּבֶּר יְהוָה נַעֲשֶׂה:

ואת כל המשפטים. שבע מצוות שנגצטווי בני נח, ושבת וכבוד אב ואם ופְרָה אֲדָמָה וְדִינֵי שְׁנֵתָנוּ לָהֶם בַּמֶּרְהָ (סנהדרין נ"ו):

בא יב, ב ואילך. הַחֲדָשׁ הַגָּה לָכֶם רֹאשׁ חֲדָשִׁים רֹאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה: דִּבְרוּ אֶל-כָּל-עַדְתֵּי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בְּעֶשֶׂר לַחֲדָשׁ הַגָּה וַיִּקְחוּ לָהֶם אִישׁ שֵׂה לְבֵית-אֲבֹתָ שֵׂה לְבֵיתוֹ: וְאִם-יִמְעַט הַבַּיִת מִהַיּוֹת מִשֵּׂה וְלָקַח הוּא וַיִּשְׁכְּנוּ הַקֶּרֶב אֶל-בֵּיתוֹ בְּמִכְסַת נִפְשׁוֹת אִישׁ לְפִי אֲכָלוּ תִּכְסּוּ עַל-הַשֵּׂה: שֵׂה תָמִים וְכָר פּוֹ-שָׁנָה יִהְיֶה לָכֶם מִן-הַכֹּבְדִים וּמִן-הַעֲנִיִּים תִּקְחוּ: וְהָיָה לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת עַד אֲרַבְעָה עָשָׂר יוֹם לַחֲדָשׁ הַגָּה וְשִׁחֲטוּ אֹתוֹ כָּל קֵהַל עַדְתֵּי-יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעֲרָבִים: וְלָקַחוּ מִן-הַדָּם וַנְּתַנּוּ עַל-שְׂתֵי הַמְּזוּזוֹת וְעַל-הַמִּשְׁקוּף עַל הַבַּיִת אֲשֶׁר-יֵאָכְלוּ אֹתוֹ בָּהֶם: וְאָכְלוּ אֶת-הַבֶּשֶׂר בַּלַּיְלָה הַגָּה צְלִי-אֵשׁ וּמִצּוֹת עַל-מֵרְרִים יֵאָכְלוּ: אֶל-תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ זָא וּבִשְׁלַל מִבִּשְׁלַל בָּמִים כִּי אִם-צְלִי-אֵשׁ רֹאשׁוֹ עַל-כִּרְעָיו וְעַל-קִרְבּוֹ: וְלֹא-תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד-דְּבָקָר וְהִנְתֵּר מִמֶּנּוּ עַד-דְּבָקָר בִּצְאֵשׁ תִּשְׁרְפוּ: וְכִכָּהֵן תֹּאכְלוּ אֹתוֹ מִתְּנִיכֶם חֲגָרִים וְעַלְיֶכֶם בְּרַגְלֵיכֶם וּמִקְלָבֶם בְּיַדְכֶם וְאָכַלְתֶּם אֹתוֹ בַּחֲפֹזוֹן פֶּסַח הוּא לִיהוָה:

שם מג ואילך. וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה וְאֵהָרֹן זֹאת תִּקַּח הַפֶּסַח כָּל-בְּנוֹ-נֶגֶד לֹא-יֵאָכֵל בּוֹ: וְכָל-עֶבֶד אִישׁ מִקְנֵי-בֶסֶף וּמִלְתָּה אֹתוֹ אִזְ וְאֵכֵל בּוֹ: תוֹשֵׁב וְשֹׁכֵר לֹא-יֵאָכֵל בּוֹ: בְּבֵית אֶחָד יֵאָכֵל לֹא-תוֹצִיא מִן-בֵּית מִן-הַבֶּשֶׂר תוֹצִיא וְעֵצִים לֹא תִשְׁבְּרוּ-בּוֹ: כָּל-עַדְתֵּי יִשְׂרָאֵל יַעֲשׂוּ אֹתוֹ: וְכִי-יָגוּר אִתְּךָ גֵר וַעֲשֵׂה פֶסַח לִיהוָה הַקּוֹל לֹא כָל-יָגוּר וְאִזְ יִקְרַב לַעֲשׂוֹתוֹ וְהָיָה כְּאֲזַרְחָ הָאָרֶץ וְכָל-עֶרְלָל לֹא-יֵאָכֵל בּוֹ: תוֹרָה אֲחֻת יְהוָה לְאֲזַרְחָ וְלָגֵר הִגֵּר בְּתוֹכְכֶם:

16) כי תשא לד, כט. וַיְהִי בְּרִדְתֵּי מֹשֶׁה מִהָרָ סִינַי וַיִּשְׁנֵי לַחַת הַעֲדַת בְּיַד-מֹשֶׁה בְּרִדְתּוֹ מִן-הַהָרָ וּמֹשֶׁה לֹא-יָדַע כִּי קָרַן עוֹר פִּגְיוֹ בְּדַבְּרוֹ אֹתוֹ:

רש"י ד"ה ויהי ברדת משה. קִשְׁבִּיא לוחות אֶתְרוֹנוֹת בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים:

(17) יתרו יט, טו. וַיֹּאמֶר אֶל־הֵעָם הָיוּ נִכְנִים לְשִׁלְשֵׁת יָמִים אֶל־תַּגְּשׁוּ אֶל־אִשָּׁה:

רש"י ד"ה היו נכנים לשלשת ימים. לְסוּף ג' יָמִים, הוּא יוֹם רַבִּיעִי, שֶׁהוֹסִיף מֹשֶׁה יוֹם אֶחָד מִדַּעְתּוֹ כְּדַבְּרֵי רַבִּי יוֹסִי, וְלִדְבַרֵי הָאוֹמֵר בְּשֵׁשֶׁה בַּחֲדָשׁ נִתְּנוּ עֲשָׂרֹת הַדְּבָרוֹת, לֹא הוֹסִיף מֹשֶׁה כְּלוּם, וְלִשְׁלֹשֶׁת יָמִים כְּמוֹ לַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי:

(19) משפטים כד, א. וְאֶל־מֹשֶׁה אָמַר עֲלֶה אֶל־יְהוָה אֲתָה וְאֶהְרֹן נָדָב וַאֲבִיהוּא וְשִׁבְעֵים מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְהִשְׁמַחְוִיתֶם מִרְחֹק:

רש"י ד"ה ואל משה אמר- פְּרָשָׁה זֹאת נֶאֱמָרָה קִדְּם עֲשָׂרֹת הַדְּבָרוֹת, בְּד' בְּסִינַי וְנֶאֱמָרָה לוֹ עֲלֶה (שְׁבַת פ"ח):

שם פסוק ט. וַיַּעַל מֹשֶׁה וְאֶהְרֹן נָדָב וַאֲבִיהוּא וְשִׁבְעֵים מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל:

שם פסוק ג. וַיִּבֹא מֹשֶׁה וַיְסַפֵּר לָעָם אֶת כָּל־דְּבָרֵי יְהוָה וְאֵת כָּל־הַמִּשְׁפָּטִים וַיַּעַן כָּל־הָעָם קוֹל אֶחָד וַיֹּאמְרוּ כָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־דִּבֶּר יְהוָה נַעֲשֶׂה:

רש"י ד"ה ויבא משה ויספר לעם. בּוֹ בְּיוֹם: **את כל דברי ה'.** מִצְוַת פְּרִישָׁה וְהַגְּבָלָה: **ואת כל המשפטים.** שִׁבְעַת מִצְוֹת שֶׁנֶּצְטָווּ בְּנֵי נֹחַ, וְשִׁבְתָּ וְכַפּוּד אֵב וְנָאֵם וּפְרָה אֲזַמָּה וְזִינִין שֶׁנִּתְּנוּ לָהֶם בְּמִרְיָה (סְנֵהדְרִין נ"ו):

שם פסוק ד. וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶת כָּל־דְּבָרֵי יְהוָה וַיַּשְׁמַע בְּבִקְרֹן וַיִּבְּרַח מִזִּבְחַת תַּחַת הַהָר וּשְׁתִּים עֲשָׂרֵה מִצְבֵּה לְשִׁגְיִם עֲשָׂר שְׁבַטֵי יִשְׂרָאֵל:

רש"י ד"ה ויכתב משה. מִבְּרֵאשִׁית וְעַד מִתַּן תּוֹרָה, וְכַתֵּב מִצְוֹת שֶׁנֶּצְטָווּ בְּמִרְיָה: **וישכם בבקר.** בַּחֲמֹשֶׁה בְּסִינַי:

שם פסוק ז. וַיִּקַּח סֵפֶר הַבְּרִית וַיִּקְרָא בְּאָזְנֵי הָעָם וַיֹּאמְרוּ כָּל אֲשֶׁר־דִּבֶּר יְהוָה נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע:

רש"י ד"ה ספר הברית. מִבְּרֵאשִׁית וְעַד מִתַּן תּוֹרָה וּמִצְוֹת שֶׁנֶּצְטָווּ בְּמִרְיָה:

חדא"ג מהרש"א עירובין שם. מֹשֶׁה לָמַד כּוֹ' נֵר' שֶׁסִּמְכוּ דְבָרֵיהֶם אֶקְרָא דְּפִרְשַׁת מִשְׁפָּטִים וַיַּעַל מֹשֶׁה וְאֶהְרֹן נָדָב וַאֲבִיהוּא וְשִׁבְעֵים מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּסִדְרָן בְּקִרָא

כך סדר למודן וכל המוקדם בפסוק נכנס בתחלה וכדמסיק כדי לחלוק כבוד כו'.

מטות ל, ב. וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־רְאִשֵׁי הַמַּטּוֹת לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה:

רש"י ד"ה ראשי המטות. חֵלֶק כְּבוֹד לְנִשְׂיָאִים לְלִמְדָם תַּחֲלָה וְאַחַר כֹּף לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל; וּמִנֵּין שָׂאָף שָׂאָר הַדְּבָרוֹת כִּין? תְּלַמּוּד לּוֹמֵר (שְׁמוֹת ל"ד) "וַיֵּשְׁבוּ אֵלָיו אֶהְרֹן וְכָל הַנְּשָׂאִים בְּעֵדָה וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם, וְאַחֲרֵי כֵן נִגְשׂוּ כָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל". וְמָה רָאָה לְאֶמְרָה כִּין? לָמַד שֶׁהַפֶּרֶת נִדְרִים בְּיַחֲדִיד מִמֶּנָּה, וְאִם אִין יַחֲדִיד מִמֶּנָּה, מִפֶּר בְּשִׁלְשָׁה הַדְּיוֹטוֹת; אוֹ יִכּוֹל שְׁלֹא אָמַר מֹשֶׁה פְּרָשָׁה זֹאת אֶלָּא לְנִשְׂיָאִים בְּלִבְדָּ? נֶאֱמַר כִּין "זֶה הַדְּבָר" וְנֶאֱמַר בְּשַׁחֲוִי חוּץ (וַיִּקְרָא י"ז) "זֶה הַדְּבָר", מָה לְהִלְוֹ נֶאֱמָרָה לְאֶהְרֹן וְלְבְנָיו וְלְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל — שֶׁנֶּאֱמַר "דַּבֵּר אֶל אֶהְרֹן" וְגוֹ' — אִף זֹאת נֶאֱמָרָה לְכָלָן (סְפָרִי; נִדְרִים ע"ח):

מזרחי שם. וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל רְאִשֵׁי הַמַּטּוֹת חֵלֶק כְּבוֹד לְנִשְׂיָאִים לְלַמְדָם תַּחֲלָה וְאַח"כ לְכָל יִשְׂרָאֵל. לְקַמֵּן יִלְיָף מִג'ז דְּזֵה הַדְּבָר זֶה הַדְּבָר מִשַׁחֲוִי חוּץ מָה לְהִלְוֹ לְאֶהְרֹן וְלְבְנָיו וְלְכָל יִשְׂרָאֵל אִף כִּין לְאֶהְרֹן וְלְבְנָיו וְלְכָל יִשְׂרָאֵל וְאִם כֵּן פִּירוּשׁ אֶל רְאִשֵׁי הַמַּטּוֹת לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל רְאִשֵׁי הַמַּטּוֹת וְלְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְא"כ עכ"ל שְׁבַא לְהוֹדִיעֵנו שֶׁלָּמַד לְנִשְׂיָאִים תַּחֲלָה וְאַחַר כֵּן לְכָל יִשְׂרָאֵל.

(20) סנהדרין יט עמוד ב. אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי א"ר יוֹנָתָן כָּל הַמְּלַמֵּד בֶּן חֲבִירוֹ תוֹרָה מַעֲלָה עָלָיו הַכְּתוּב כִּי אִילוֹ יִלְדוּ שְׁנֵאמַר (בְּמִדְבָר ג, א) וְאֵלֶּה תוֹלְדוֹת אֶהְרֹן וּמֹשֶׁה וְכַתִּיב וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי אֶהְרֹן לּוֹמֵר לֵךְ אֶהְרֹן יִלְד וּמֹשֶׁה לִימַד לְפִיכֵךְ נִקְרָאוּ עַל שְׁמוֹ.

תיב"ע פרשתינו פסוק ג. וְאֵלֶּין שְׁמַתָּה בְּנֵי אֶהְרֹן כִּהֲנִיָּא תְּלַמְּדֵיָּא דְּמֹשֶׁה רַבְּהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל וְאַתְקַרְנִין עַל שְׁמֵיהּ בְּיוֹמָא דְּאִיתְרַבִּיאוּ מְטוּל דְּאִיתְקַרְיַב קַרְבְּנֵיהוֹן לְשִׁמְשָׁ.

(23) שמות ב, י. וַיִּגְדַּל הַיְלֹד וַתְּבַאֲהֻ לְכַתֵּב־פְּרִעָה וַיְהִי־לָהּ לְבָן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ מֹשֶׁה וַתֹּאמֶר כִּי מִן־הַיָּמִים מִשִּׁיתָהוּ:

וישב לז, י. וַיְסַפֵּר אֶל־אֲבִירֹ וְאֶל־אֶחָיו וַיִּגְעַר־בוּ אֲבִירֹ וַיֹּאמֶר לוֹ מָה הַתְּלוּם הַזֶּה אֲשֶׁר תִּלְמַת הַבּוֹא נְבוֹא אֲנִי וְאַתָּה וְאַחֶיךָ לְהַשְׁמִתָּנוֹת לֵךְ אֲרָצָה:

רש"י ד"ה הבוא נבוא. נִקְלָא אִמָּה כְּבַר מִתָּה, וְהוּא לֹא הִיָּה יוֹדֵעַ שֶׁהַדְּבָרִים מִגִּיעִין לְבִלְקָה שֶׁאֲגַדְלָתוּ כְּאִמּוֹ. וְרַבּוּתֵיהֶן לְמַדּוֹ מִכִּין שֶׁאִין תְּלוּם בְּלֹא דְבָרִים בְּטָלִים, וַיַּעֲקֹב נִתְּכַן לְהוֹצִיא הַדְּבָר מִלֵּב בְּנָיו שְׁלֹא יִקְנִיאוּהוּ,

לְכָה אָמַר לוֹ הַבּוֹא נְבוֹא וְגו' – כָּשֶׁם שָׂאֵי אֶפְשָׁר בְּאִמְרָה
כִּי הִשָּׁאֵר הוּא בְּטוֹל:

ויחי נ, כז. וַיָּרָא יוֹסֵף לְאֶפְרַיִם בְּנֵי שְׁלֵשִׁים גַּם בְּנֵי מְכִיר
בְּנֵי-מִנְשֵׁה יִלְדוּ עַל-בְּרֵכֵי יוֹסֵף:

רש"י ד"ה על ברכי יוסף. כְּתַרְגוּמוֹ גִּדְלָן בֵּין בְּרָכָיו:

בראשית ד, כ-כא. וַתֵּלֶד עֵדָה אֶת-יִבְלָה הִיא הָיָה אֹבֵי יִשָּׁב
אֶהָל וּמִקְנָהּ: וְשֵׁם אֶחָיו יִבְלָה הִיא הָיָה אֹבֵי כְּלִי-תַפְשׁ כְּנֹר
וְעוֹגֵב:

רש"י ד"ה אבי ישב אהל ומקנה. הוּא הֵינָה הַרְאִשׁוֹן
לְרוּעֵי הַמּוֹת בְּמִדְבָּרוֹת, יוֹשֵׁב אֶהָלִים חֲדָשׁ כָּאֵן וְחֲדָשׁ
כָּאֵן בְּשִׁבִיל מְרֻעָה צֹאנֹו, וְכִשְׁפָּלָה הַמְרֻעָה בְּמִקּוֹם זֶה
הוֹלֵךְ וְתוֹקֵעַ אֶהָלוֹ בְּמִקּוֹם אַחֵר. וּמִדְּרַשׁ אֲנִידָה בּוֹנֵה בְּתִים
לְעַ"נ, כְּמָה דָּאֵת אָמַר סְמַל הַקְּנָאָה הַמְקַנָּה (יחזקאל ח'),
וְכֵן אֶחָיו תּוֹפֵשׁ כְּנֹר וְעוֹגֵב לְזַמֵּר לְעַ"נ:

נח ו, ט. אֵלֶּה תּוֹלְדֹת נֹחַ נֹחַ אִישׁ צְדִיק תָּמִים הָיָה בְּדֹרֹתָיו
אֶת-הָאֱלֹהִים הִתְהַלָּךְ-נֹחַ:

רש"י ד"ה אלה תולדת נח נח איש צדיק. הוֹאִיל
וְהַזְכִּירוּ סִפְרָ בְּשִׁבְחוֹ, שְׁנֵאָמַר זָכַר צְדִיק לְבִרְכָה (משלי
'י). דָּבָר אַחֵר לְמִדָּה שְׁעֵקֶר תּוֹלְדוֹתֵיהֶם שֶׁל צְדִיקִים
מְעֻשִׂים טוֹבִים: **בדורותיו.** יֵשׁ מְרַבּוֹתֵינוּ דוֹרְשִׁים אוֹתוֹ
לְשִׁבְחָה, כֹּל שֶׁכֵּן אֵלוֹ הֵינָה בְּדוֹר צְדִיקִים הֵינָה צְדִיק יוֹמֵר;
וְיֵשׁ שְׂדוֹרְשִׁים אוֹתוֹ לְגַנְאֵי, לְפִי דוֹרוֹ הֵינָה צְדִיק וְאֵלוֹ הֵינָה
בְּדוֹרוֹ שֶׁל אַבְרָהָם לֹא הֵינָה נִחְשָׁב לְכֻלּוֹם (סנה' ק"ח):
האלהים התהלך נח. וּבְאַבְרָהָם הוּא אוֹמֵר אֲשֶׁר
הִתְהַלָּכְתִּי לְפָנָיו? (ברא' כ"ד), נֹחַ הֵינָה צָרִיף סַעַד לְתַמְכוֹן,
אֲבָל אַבְרָהָם הֵינָה מִתְחַזֵּק וּמְהַלֵּךְ בְּצַדִּיקוֹ מֵאֵלָיו: **התהלך.**
לְשׁוֹן עֶבֶר, וְזֶהוּ שְׂמוֹשׁוֹ שֶׁל לְשׁוֹן, בְּלִשׁוֹן כְּבֹד מִשְׁמִשְׁתַּ
לְהַבָּא וּלְשִׁעֵבֶר בְּלִשׁוֹן א', קוֹם הִתְהַלָּךְ (שם י"ג) לְהַבָּא,
הִתְהַלָּךְ נֹחַ לְשִׁעֵבֶר; הִתְפַּלֵּל בְּעַד עֲבָדָיָה (שמואל א' י"ב)
לְהַבָּא, וּבָא וְהִתְפַּלֵּל אֵל הַבַּיִת הֵנָּה (מ"א ח') לְשׁוֹן עֶבֶר,
אֵלָּא שְׁהֵי"ו שְׁבָרָאשׁוֹ הִפְכוֹ לְהַבָּא:

24 לך לך יב, ה. וַיִּקַּח אַבְרָם אֶת-שָׂרִי אִשְׁתּוֹ וְאֶת-לוֹט
בְּנֵי-אָחָיו וְאֶת-כָּל-רְכוּשָׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ וְאֶת-הַגִּבְעָה אֲשֶׁר-
עָשׂוּ בְּחָרָן וַיָּצְאוּ לְלֶקֶת אַרְצָה כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ אַרְצָה כְּנָעַן:

רש"י ד"ה אשר עשו בחרן. שְׁהַכְּנִיסֵן תַּחַת כְּנָפֵי
הַשְּׂכִינָה; אַבְרָהָם מְגִיר אֶת הָאֲנָשִׁים וְשָׂרָה מְגִירָת
הַנְּשִׁים, וּמַעֲלָה עֲלֵיהֶם הַכְּתוּב כָּאֵלוֹ עֲשָׂאוֹם; וּפְשׁוּטוֹ שֶׁל
מְקַרָּא עֲבָדִים וְשִׁפְחוֹת שֶׁקְּנִי לָהֶם, כְּמוֹ עֲשָׂה אֶת כָּל הַכְּבֹד

הֵנָּה (שם ל"א), וַיִּשְׁרָאֵל עֲשָׂה חֵיל (במדבר כד יח), לְשׁוֹן
קוֹנָה וְכוּנָס:

25 ואתחנן ו, ז. וְשִׁנַּנְתֶּם לְכַנְיָה וְדַבְרַתְּ בָּם בְּשִׁבְתֶּךָ
בְּבֵיתְךָ וּבְלִקְתֶּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשִׁכְבְּךָ וּבְקוּמָה:

רש"י ד"ה לבניך. אֵלוֹ הַתְּלַמִּידִים, מְצִינֵנוּ בְּכָל מְקוֹם
שֶׁהַתְּלַמִּידִים קְרוִיִּים בְּנִים, שְׁנֵאָמַר (דברים י"ד) בְּנִים
אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם, וְאוֹמֵר (מלכים ב' ב') בְּנֵי הַנְּבִיאִים
אֲשֶׁר בֵּית אֵל, וְכֵן בְּחֻזְקֵיהֶוּ, שְׁלַמַּד תּוֹרָה לְכָל יִשְׂרָאֵל,
וּקְרָאֵם בְּנִים שְׁנֵאָמַר (דברי הימים ב' כ"ט) בְּנֵי עֵתָה אֵל
תִּשְׁלוּ. וּכְשֶׁם שֶׁהַתְּלַמִּידִים קְרוִיִּים בְּנִים (שְׁנֵאָמַר בְּנִים
אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם) כִּי הֵרַב קְרוִי אָב, שְׁנֵאָמַר (מלכים ב'
ב) אָבִי אָבִי רַכָּב יִשְׂרָאֵל וְגו' (ספרי):

לקוטי שיחות חלק ט עמוד 33. אֵין פּסוק וּשְׁנַנְתֶּם
לְבַנֶּיךָ גו': שְׁטַעֲלַט זִיךְ רִש"י אוֹיפֵן וּוְאָרַט לְבַנֶּיךָ" און
אִיז מִפְּרֵשׁ אֵלוֹ הַתְּלַמִּידִים" אַז דַּעַר פִּירוּשׁ פּוֹן וּשְׁנַנְתֶּם
לְבַנֶּיךָ" אִיז: דוֹ זאַלסט לַעֲרַנְעַן מִיט דֵיִינַע תְּלַמִּידִים.
וּוּעֵרַט דָּאָךְ דִּי שַׁאֲלָה: דַּעַר טֵיִטִּשׁ פּוֹן לְבַנֶּיךָ" אִיז דָּאָךְ
- צוֹ דֵיִינַע זִין, אִיז ווי קַעַן מַעַן טֵיִטִּשׁן אֵלוֹ הַתְּלַמִּידִים?
אִיז רִש"י מוֹסִיף מְצִינֵנוּ בְּכָל מְקוֹם שֶׁהַתְּלַמִּידִים קְרוִיִּים
בְּנִים אַז אִימַעֲטוּם וּוּעֵרַן דִּי תְּלַמִּידִים גַּעֲרוּפֵן
בְּנִים..... (ב) אֵין פֵּרֶשֶׁת בְּמַדְבַּר זָאָגַט רִש"י אוֹיף
דַּעַם וּוְאָס בְּנֵי אַהֲרֹן וּוּעֵרַן גַּעֲרוּפֵן אֵין פּסוק תּוֹלְדוֹת
מִשָּׁה", אַז דָּאָס אִיז לְפִי שְׁלַמַּדֵּן תּוֹרָה, מַלְמַד שְׁכַל
הַמַּלְמַד אֶת בֶּן חֲבִירוֹ תּוֹרָה מַעֲלָה עֲלָיו הַכְּתוּב כַּאִילוֹ
יִלְדוּ". אִיז דִּי קִשְׂיָא: פֵּאָרוּוְאָס אֵין פֵּרֶשֶׁת בְּמַדְבַּר, וּוְאוֹ
רִש"י זָאָגַט אַז תְּלַמִּידִים וּוּעֵרַן אֲנַגְעֲרוּפֵן תּוֹלְדוֹת, זּוֹכֵט
עַר נִיט קִיִּין רַאִיוֹת דַּעֲרָצוֹ פּוֹן אַנְדַּעֲרַע עֲרַטַּעַר און עַר
בְּאַנְגַּנַּט זִיךְ מִיט דַּעַם וּוְאָס עַס שְׁטֵיִט דָּאָרַט גּוֹפֵא
תּוֹלְדוֹת מִשָּׁה", אַבְעַר וּוּעַן עַס קוֹמַט אֵין פֵּרֶשֶׁת וְאַתְחַנֵּן,
וּוְאוֹ רִש"י זָאָגַט אַ צוּוִיִּיטן מְאָל שֶׁהַתְּלַמִּידִים קְרוִיִּים
בְּנִים", זָאָגַט עַר מְצִינֵנוּ כּו"ו" און בְּרַעֲנַגַּט רַאִיוֹת צוֹ
דַּעַם?.....לְאַחֲרֵי כָל הַנ"ל אִיז גַּאָךְ שׁוּעַר:
פֵּאָרוּוְאָס בְּרַעֲנַגַּט נִיט רִש"י פּוֹן תּוֹלְדוֹת מִשָּׁה" און פּוֹן
סַפֵּר מִשְׁלֵי? אִיז דַּעַר בִּיאוֹר אֵין דַּעַם: דִּי קִשְׂיָא וּוְאָס
אַרַט רִש"יִין אֵין דַּעַם פִּירוּשׁ לְבַנֶּיךָ אֵלוֹ הַתְּלַמִּידִים"
(וּוְאָס עַר פֵּאָרַעֲנַטפֵּעֲרַט מִיט מְצִינֵנוּ בְּכָל מְקוֹם
שֶׁהַתְּלַמִּידִים קְרוִיִּים בְּנִים") אִיז: פֵּאָרוּוְאָס שְׁטֵיִט אֵין
פּסוק לְבַנֶּיךָ", וּוְאָס גִּיט אַן אַרַט פֵּאָר אַ טַעוֹת צוֹ טֵיִטִּשׁן
לְבַנֶּיךָ כְּפִשׁוּטוֹ? עַס הָאָט דָּאָךְ גַּעֲקַעֲנַט שְׁטֵיִין וּשְׁנַנְתֶּם
לְתַלְמִידֶיךָ"! און אוֹיף דַּעַם עֲנַטפֵּעֲרַט רִש"י מְצִינֵנוּ בְּכָל
מְקוֹם שֶׁהַתְּלַמִּידִים קְרוִיִּים בְּנִים", אַז בְּכָל מְקוֹם" - אֵין

גאנץ תורה שבכתב, ווערן תלמידים גערופן בנים. ובמילא קען מען ניט פרעגן פֿאַרוואָס עס שטייט ניט ושננתם לתלמידך", ווייל בכל מקום איז דער נאָמען פֿאַר תלמידים - בנים. וואו זעט מען דאָס אז בכל מקום ווערן תלמידים גערופן בנים? ברענגט רש"י עטלעכע ערטער וואו דער פסוק רופט אן תלמידים מיטן נאָמען בנים, און ניט מיטן נאָמען תלמידים. ועפ"ז מובן בפשטות וואָס רש"י דאַרף אַנקומען צו עטלעכע פסוקים ווייל פון איין פסוק, און אפילו פון צוויי איז נאָר אַ ראי' אז תלמידים קען מען אנרופן בנים. ס'איז אָבער קיין ראי' ניט אז דאָס איז זייער נאָמען בכל מקום, בשעת מען זעט אָבער אין דריי ערטער [ובפרט אז זיי זיינען אין אלע חלקים פון תורה שבכתב: תורה, נביאים און כתובים] אז דער פסוק רופט אן תל- מידים מיטן נאָמען בנים, איז אַ ראי' אז דאָס איז זייער איינציקער נאָמען. טאַקע לויט דעם איז מובן וואָס רש"י קען ניט ברענגען אַ ראי' פון דעם וואָס בני אהרן ווערן גערופן תולדות משה": אמת דאַרטן לאַזט אונז דער פסוק הערן אז כל המלמד את בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו", עס איז אָבער פון דאַרט ניט קיין ראי' מוי כחת אז תלמידים הייסן בנים - ווייל דאַרט שטייט ניט דער נאָמען בנים" און דער לשון תולדות" קען מען זאָגן בכלל אז ער קומט נאָר להשמיענו אז כל המלמד כו' כאילו ילדו", אָבער ניט בנוגע התחיבות וכו'.

27 יתרו יט, ה-ו. וְעַתָּה אִם־שָׁמְעוּ תִשְׁמְעוּ בְּקִלְיִי וְשִׁמְרַתֶּם אֶת־בְּרִיתִי וְהִיַּתֶּם לִי סִגְלָה מִכָּל־הַעַמִּים כִּי־לִי כָל־הָאָרֶץ: וְאַתֶּם תִּהְיוּ־לִי מִמְּלַכַת פְּהַנִּים וְגוֹי קְדוֹשׁ אֲלֵהֶם הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תִּדְבֹר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

28 שם כ, טו. וְכָל־הַעַם רֹאִים אֶת־הַקּוֹלֹת וְאֶת־הַלַּפִּידִם וְאֵת קוֹל הַשֹּׁפָר וְאֶת־הַהָר עֲשׂוּן וְיָרָא הָעָם וַיִּגְעוּ וַיַּעֲמָדוּ מִרְחֹק:

רש"י ד"ה וכל העם ראים. מלמד שלא הינה בהם אַחַד סומא, ומנין שלא הינה בהם אַלֶּם? ת"ל וַיִּגְעוּ כָּל הָעָם, ומנין שלא הינה בהם חרש? ת"ל נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע (מכילתא): **ראים את הקולות.** רואין אַת הַנְּשִׁמָּע, שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְרֹאוֹת בְּמָקוֹם אַחֵר: **את הקולות.** הַיּוֹצֵאִין מִפִּי הַגְּבוּרָה: **וינעו.** אִין נוע אֶלָּא זִיע:

30 יתרו יט, יט. וַיְהִי קוֹל הַשֹּׁפָר הוֹלֵךְ וַתִּזְנַק מֵאֵד מִשָּׁה וַיִּדְבֹר וְהָאֱלֹהִים יַעֲבֹדוּ בְּקוֹל:

רש"י ד"ה משה ידבר. כְּשֶׁהִנֵּה מִשָּׁה מְדַבֵּר וּמְשַׁמֵּעַ הַדְּבָרוֹת לְיִשְׂרָאֵל – שְׁהָרִי לֹא שָׁמְעוּ מִפִּי הַגְּבוּרָה אֲלֵהֶם אֲנֹכִי וְלֹא יִהְיֶה לָּהֶם – וְהַקֶּב"ה מְסִיעֵו לְתַת בּוֹ כַח לְהִיּוֹת קוֹלוֹ מְגִבִּיר וְנִשְׁמָע (שם):

שלה טו, כב. וְכִי תִשְׁגּוּ וְלֹא תַעֲשׂוּ אֶת כָּל־הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר־דִּבֶּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה:

רש"י ד"ה אשר דבר ה' אל משה. אֲנֹכִי וְלֹא יִהְיֶה לָּהֶם מִפִּי הַגְּבוּרָה שְׁמַעְנִים כְּדַכְתִּיב (תהילים ס"ב) "אֶחָת דִּבֶּר אֱלֹהִים שְׁתִּים זֶו שְׁמַעְנִו" (הוריות ח):

31 יתרו יט, ה. וְעַתָּה אִם־שָׁמְעוּ תִשְׁמְעוּ בְּקִלְיִי וְשִׁמְרַתֶּם אֶת־בְּרִיתִי וְהִיַּתֶּם לִי סִגְלָה מִכָּל־הַעַמִּים כִּי־לִי כָל־הָאָרֶץ:

רש"י ד"ה ושמתם את בריתי. שְׁאֶכְרַת עִמָּכֶם עַל שְׁמִירַת הַתּוֹרָה:

32 עירובין נד עמוד ב. ראה שה"ג* להערה 5.

34 שמיני י, ג. וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן הוּא אֲשֶׁר־דִּבֶּר יְהוָה לֵאמֹר בְּקִרְבֵי אֶקְדֹּשׁ וְעַל־כִּפְיִי כָל־הַעַם אֶכְבֹּד וַיִּזְדַּם אַהֲרֹן:

רש"י ד"ה הוא אשר דבר וגו'. הִיכֵן דִּבֶּר? וְנִעְדַּתִּי שְׁמָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִקְדַּשׁ בְּכַבְדִּי (שמות כ"ט), אַל תִּקְרִי בְּכַבְדִּי אֲלֵהֶם בְּמִכְבְּדִי; אָמַר לוֹ מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן, אַהֲרֹן אַחִי, יוֹדַע הִיַּתִּי שְׁיִתְקַדַּשׁ הַבַּיִת בְּמִידְעָיו שֶׁל מְקוֹם, וְהִיַּתִּי סְבוּר אוֹ בִּי אוֹ בְּךָ, עֲכָשִׁיו רֹאֶה אֲנִי שֶׁהֵם גְּדוֹלִים מִמֶּנִּי וּמִמֶּךָ (ספרא):

35 יתרו כ, א. וַיִּדְבֹר אֱלֹהִים אֶת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לְאַמֵּר

רש"י ד"ה את כל הדברים האלה. מְלַמֵּד שְׁאָמַר הַקֶּב"ה עֲשֵׂרֶת הַדְּבָרוֹת בְּדַבּוּר אֶחָד, מֵה שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְאַדָּם לוֹמַר כֵּן, אִם כֵּן מֵה ת"ל עוֹד אֲנֹכִי וְלֹא יִהְיֶה לָּהֶם שְׁחֹזר וּפְרָשׁ עַל כָּל דַּבּוּר וְדַבּוּר בְּפָנָיו עֲצָמוֹ (שם):

37 שלה טו, כב. ראה הערה 30.

פרש"י יתרו כ, א. לְאַמֵּר. מְלַמֵּד שְׁהָיוּ עוֹנִין עַל הֵן הֵן וְעַל לֹא לֹא (שם):

38 יתרו יט, ה. וְעַתָּה אִם־שָׁמְעוּ תִשְׁמְעוּ בְּקִלְיִי וְשִׁמְרַתֶּם אֶת־בְּרִיתִי וְהִיַּתֶּם לִי סִגְלָה מִכָּל־הַעַמִּים כִּי־לִי כָל־הָאָרֶץ:

רש"י ד"ה ועתה. אם עתה תקבלו עליכם, יערב לכם מכאן ואילך, שכל התחלות קשות (מכילתא):

39) כי תשא לא, ית. ויתן אל-משה ככלתו לדבר אתו בקר סיני שני לחת העדת לחת אבן פתבים באצבע אלהים:

רש"י ד"ה לדבר אתו. מלמד שהיה משה שומע מפי הגבורה וחוזרין ושונין את ההלכה שניהם יחד:

41) ואתחנן ה, כד. קרב אתה ושמע את כל-אשר יאמר יהוה אלתינו ואת | תדבר אלינו את כל-אשר ידבר יהוה אלתינו ושמענו ועשינו:

רש"י ד"ה ואת תדבר אלינו. התשתם את כחי פנקבה, שנצטערתי עליכם ורפיתם את ידי כי ראיתי שאינכם חרדים להתקרב אליו מאהבה, וכי לא היה יפה לכם ללמד מפי הגבורה ולא ללמד ממני?:

42) תניא פרק לוד והנה, מודעת זאת ש"האבות הן הן המרפבה", שכל מיהם לעולם, לא הפסיקו אפילו שעה אחת מלקשר דעתם ונשמתם לרבון העולמים – בפיטול הנזכר לעיל ליחודו יתברך. ואחריהם כל הגביאים, כל אחד לפי מדרגת נשמתו והשגתו, ומדרגת משה רבינו עליו השלום היא העולה על כולנה, שאמרו עליו: "שכינה מדברת מתוך גרונה של משה", ומעין זה נכו ישראל במעמד הר סיני, רק שלא יכלו לסבול, כמאמר רבותינו זכרונם לברכה, שעל כל דיבור פרוקה נשמתו כו', שהוא ענין ביטול במציאות הנזכר לעיל. לכו, מיד אמר להם לעשות לו משפן ובו קדשי הקדשים – להשראת שכינתו, שהוא גילוי יחודו יתברך, כמו שיתבאר לקמן.

כי תשא לא, ית. ויתן אל-משה ככלתו לדבר אתו בקר סיני שני לחת העדת לחת אבן פתבים באצבע אלהים:

רש"י ד"ה ויתן אל משה וגו'. אין מקדם ומאחר בתורה – מעשה העגל קדם לצווי מלאכת המשפן ימים רבים היה – שהרי בי"ז בתמוז נשתברו הלוחות, וביום הפפורים נתרצה הקב"ה לישראל, ולמחרת התחילו בנדבת המשפן והיוקם באחד בניסן (תנחומא):

שם לג, יא. ודבר יהוה אל-משה פנים אל-פנים כאשר דבר איש אל-רעהו ושב אל-המחנה ומשרתו יהושע בן נון נער לא גימ' מתוך האהל:

רש"י ד"ה ושב אל המחנה. לאחר שנדבר עמו היה משה שב אל המחנה ומלמד לזקנים מה שלמד; והדבר הזה נהג משה מיום הפפורים עד שהיוקם המשפן, ולא יותר, שהרי בשבעה עשר בתמוז נשתברו הלוחות, ובי"ח שרף את העגל וזן את החוטאים, ובי"ט עלה שנגמר ויהי מחרת ויאמר משה אל העם וגו' (שמות ל"ב), ועשה שם ארבעים יום ובקש רחמים, שג' ואתנפל לפני ה' וגו' (דברים ט'), ובראש חדש אלול נאמר לו ועלית בבקר אל הר סיני (שמות ל"ד), לקבל לוחות האחרונות – ועשה שם מ' יום, שנגמר בהם ואנכי עמדתי בקר פתבים הראשונים וגו' – מה הראשונים ברצון אף האחרונים ברצון, אמר מעתה אמצעיים היו ככעס – בעשרה בתשרי נתרצה הקב"ה לישראל בשמחה ובלב שלם, ואמר לו למשה סלחתי, ומסר לו לוחות אחרונות, ונרד והתחיל לצוותם על מלאכת המשפן, ועשאוהו עד אחד בניסן, ומשהיוקם לא נדבר עמו עוד אלא מאהל מועד (תנחומא):

שה"ג. זהר חלק ב רכז עמוד א. כגוןא דא, כל הנהב העשוי למלאכה. מאי העשוי. הכא אסתפל קודשא בריך הוא, כד יתבו ישראל לעגלא, וקודשא בריך הוא אקדים (קצ"ה ע"א) לון דהבא דא לאסנותא, דהאי דהבא דמשפנא אקדים לון, לההוא דהבא דיתבו לעגלא, דכל דהבא דהנה עמהון, ואשתכח עמהון, יתבו לארמת משפנא.

43) בא י, א. ויאמר יהוה אל-משה בא אל-פרעה כיי אפי הכבדתי את-לבו ואת-לב עבדיו למען שתי אתתי אלה בקרבן:

44) ב"ק צב עמוד ב. אמר ליה רבא לרבה בר מרי, מנא הא מילתא דאמרי אינשי: סמרא למריה, טיבותא לישקנייה? אמר ליה, דכתיב: "וסמכת את דך עליו" – "למען ישמעון ויראון כל עדת בני ישראל". וכתיב: "ויהושע בן נון מלא רוח חכמה, פי סמך משה את דיו עליו, וישמעו אליו כל בני ישראל וגו'".

45) נח ט, כב. אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים היה בדרתיו את-האלהים התהלך-נח:

רש"י ד"ה אלה תולדות נח נח איש צדיק. הואיל והזכירו ספר בשבחו, שנגמר זכר צדיק לברכה (משלי י'). דבר אחר למךך שעקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים:

ידי כן זכתה שנגאלו ישראל על ידה, הני, אם שמעת
דבר, הני אומר בשם אמרו.

שדי חמד כללים מערכת הע' כלל סד. ראה בסוף.

שם כרך ז (קה"ת) עמוד א'תקמ"א. ראה בסוף.

שם כרך ח עמוד 3430. ראה בסוף.

(50) תורה אור ר"פ וארא. וארא אל אברהם אל יצחק
ואל יעקב באל שדי ושמי הוי"ה לא נודעתי להם. הנה
וארא יש בו ב' פירושים א' לשון עבר שנתגלה לאבות
והב' לשון עתיד שהוא לשון הוה שתמיד יש בחינה זו
בכל זמן בכל אדם כי הנה אין קורין אבות אלא לשלשה.
והענין שבחי' האבות היא ירושה לבניהם אחריהם בכל
דור ודור לכל חד לפום שיעורא דיליה. ולכן אומרים
אלהי אבותינו אלהי אברהם וכו' אבל שאר בחינות
ומעלת הצדיקים כגון השבטים ראובן שמעון לוי שהם
ודאי בחינות אורות עליונים יש לך אדם שאין בו כלל
בחי' ומדרגות אלו משא"כ בחי' האבות צריך להיות בכל
אדם שהם שרש ומקור כל נשמות ישראל. ולהבין ענין
גילוי זה שבכל דור ודור בבחי' ומדרגת האבות שבכל
אדם מישראל. הנה הגלות נמשל לעבור. וגאולת ימי
המשיח שיהיה במהרה בימינו נמשל ללידה כמ"ש כי
חלה גם ילדה ציון את בניה וכשישראל נתונים בצרה
ח"ו כתיב כי באו בנים עד משבר וכח אין ללידה וכן
חבלי ימות המשיח נקראים בשם חבלי לידה כמ"ש כי
חבלי לידה יבאו לך. וכן בגאולת מצרים המשיל בנבואת
יחזקאל כל הענין לולד ביום הלידה כמ"ש ומולדותיך
ביום הולדת אותך לא כרת שרך וגו'. ולהבין משל
ומליצה צריך להבין מהו ענין העיבור. כי הנה אמרו
רז"ל דרש ר' שמלאי למה הולד דומה במעי אמו לפינקס
מקופל ראשו בין ברכיו ועקבותיו על עגבותיו ואוכל
ממה שאמו אוכלת וכו' ופיו סתום וטבורו פתוח וכשיצא
לאויר העולם נפתח הסתום ונסתם הפתוח כו' דהיינו
שיש להעובר כל חתוך האברי' ראש ועינים ואזנים כו'
אלא שראשו מקופל ומונח בין ברכיו שאינו משמש כלום
שאינו מחשב ומהרהר וכן עינים לו ולא ירא' ואזנים ולא
ישמע וגם המאכל שלו אף שאוכל ממה שאמו אוכלת
אינו הולך לו דרך הפה רק דרך הטבור לבני מעיים בלבד
להגדיל הגוף כמו שנראה בחוש שבתשעה ירחי לידה
נגדל גופו אבל להיות המאכל עובר דרך הפה דהיינו
לשלוח חיות ללב ומשם למוח שהם אברי הנשימה אף
שנגמרו כל אבריו ויש בו אברי הנשימה ג"כ מכל מקום
הרי אין לו נשמת רוח חיים עד שיצא לאויר העולם שאז

(47)* לקוטי שיחות חלק טו עמוד 180. וועט מען דאס
פארשטיין בהקדים דאס וואָס חז"ל זאגן כל המלמד
(את) בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו"
ווייל דורך לערנען תורה ווערט מען אַ מציאות חדשה"
און דעריבער איז עס כאילו ילדו". - הגם אז פשטות
הלשון כל המלמד את בן חבירו כו" איז משמע אפילו
אויב דער בן חבירו" האט שוין אַ ידיעה אין תורה - איז
עס אָבער כמובן בעיקר ביי אַזאַ וואָס איז ביז איצט ניט
געווען שייך צו לימוד התורה, וואָס דעמאָלט טוט אויף
דער מלמד" אַ התחדשות אין דעם בן חבירו" (משא"כ
אויב ער האָט שוין פריער געלערנט תורה, איז דאָך דער
מלמד" נאָר מוסיף אויף זיין פריי ערדיקער ידיעה
ומציאות). דערמיט איז פארשטאנדיק דער שינוי הלשון
אין פרש"י אויף ואלה תולדות. אהרן ומשה" ונקראו
תולדות משה לפי שלמדן תורה מלמד שכל המלמד כו'
מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו. ביום דבר ה' את משה,
נעשו אלו התולדות שלו כו"; ביי בני אהרן" זאָגט ער
דעם לשון נעשו אלו התולדות שלו" (ניט נאָר כאילו");
משא"כ כל המלמד כו" איז מערניט וואָס מעלה עליו
הכתוב כאילו ילדו". איז דער טעם בזה: וויבאלד אז בני
אהרן" איז ביום דבר גו' האָבן זיי אנגעהויבן זייער לימוד
התורה (- מה שלמד מפי הגבורה" פון משה אין אַן אופן
פון התחדשות, זיינען זיי דעמאָלט געוואָרן תולדות"
משה (אַן אַ כאילו"); משא"כ כל המלמד כו", וואָס איז
כולל אַלע אופנים, איז השווה בכלום ניט מער ווי כאילו
ילדו.

(48) אבות פרק ו משנה ו. וְהָאָמֵר דָּבָר בְּשֵׁם אֲמֵרוֹ,
הָאֵל לְמִדָּת שְׁכָל הָאָמֵר דָּבָר בְּשֵׁם אֲמֵרוֹ מְבִיא גְאֻלָּה
לְעוֹלָם, שְׁנַאָמֵר (אסתר ב) וְתֵאמֶר אֶסְתֵּר לְמִלְךָ בְּשֵׁם
מֶלֶךְ:

מג"א או"ח סקנ"ו סק"ב. כל שאינו אומר דבר בשם
אומרו עובר בלאו [נדרים פ"ק],

תנחומא פרשתינו כב. אָמֵר רַבִּי תִזְקֶיָה אָמֵר רַבִּי יִרְמְיָה
בַּר אֲבָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן, כָּל שְׂאֵינֵי אֲמֵר דָּבָר בְּשֵׁם
אֲמֵרוֹ, עָלָיו הַכֶּתוּב אֲמֵר, אֵל תִּגְזֹל דָּל כִּי דָל הוּא. וְצָרִיךְ
אָדָם כְּשֶׁהוּא שׁוֹמֵעַ דָּבָר, לֹאמֵר אוֹתוֹ בְּשֵׁם אֲמֵרוֹ, אֶפְלוּ
מִשְׁלִישֵׁי, הִלְכָה. שְׂשֵׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ, אָמֵר רַבִּי תַנְחֻמוֹס
הַלְבֵּלֵךְ, מְקַבֵּל אֲנִי מִרַבִּי מִיֵּאשָׁא, שְׁקַבֵּל מִן הַתְּקַנִּים,
הִלְכָה לְמִשְׁהָ מִסִּינִי. כָּל מִי שְׂאֵינֵי אֲמֵר דָּבָר מִשְׁלַל תּוֹרָה
בְּשֵׁם אֲמֵרוֹ, עָלָיו הַכֶּתוּב אֲמֵר, אֵל תִּגְזֹל דָּל כִּי דָל הוּא.
וְכָל הָאָמֵר דָּבָר בְּשֵׁם אֲמֵרוֹ, זֹכֶה שְׂיִגְאָלוֹ יִשְׂרָאֵל עַל
יְדוֹ. מִמִּי אֵת לְמַד. מֵאֶסְתֵּר, שְׂשִׁמְעָה הַדָּבָר מִמֶּךָ דְכִי, עַל

מוציא הקול כמ"ש רז"ל שהוא סימן הלידה דשמעי לולד דצויץ משום שהוציא ראשו ולכן אינו שולח חיות לאברי הנשימה אלא לאברי המזון בלבד דרך טבורו ששם הוא משכן הבני מעיים אברי המזון משא"כ ראשו עם כל אברי הנשימה אין משמשין כלום והרי הם כמתים ולכן ראשו מוטל בין ברכיו מפני שאין לו חיות.

51) תנחומא צו יד. דָּבָר אַחַר, צו אַת אֶהְרֶן. זֶה שְׁאָמַר הַפְּתוּב: הַטִּיבָה בְּרִצּוֹנָה אֶת צִיּוֹן (תהלים נא, כ). וְאֶהְרֶן כּוּ, אַז תַּחֲפִץ זְבַחִי צֶדֶק עוֹלָה וְכָלִיל (תהלים נא, כא). פְּלוֹמֵר, אִם אֵין יִשְׂרָאֵל מְקַרְבִּין עוֹלָה לְפָנַי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֵין צִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם נִבְנָה, לְפִי שְׁאִינֶן נִבְנוֹת אֶלָּא בְּזִכּוֹת קִרְבֵּן עוֹלָה שְׁהִיו יִשְׂרָאֵל מְקַרְבִּים לְפָנַי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. וּמֵאִי שְׁנָא קִרְבֵּן עוֹלָה יוֹתֵר מִן הַקְּרָבָנוֹת פְּלוֹ. מִפְּנֵי שְׁנִקְרָא זְבַחִי צֶדֶק, שְׁנִצְאָמֵר: אַז תַּחֲפִץ זְבַחִי צֶדֶק עוֹלָה וְכָלִיל וְגו' (ס). אָמַר לִיה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמַשָּׁה, הוֹאִיל וְכִף הָעוֹלָה תְּבִיבָה עָלַי, לְכֹף צָנָה אֶהְרֶן וּבְנִיו שְׁהִיו זְהִירוֹן בְּהַ לְהַקְרִיב אוֹתָהּ לְפָנַי. לְמָה אָמַר זֹאת תּוֹרַת הָעוֹלָה. יִרְצָה לּוֹמֵר, קְרִיאַת תּוֹרָה. רְאוּ כִּמָּה תְּבִיבָה קְרִיאַת תּוֹרָה לְפָנַי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כִּי יֵשׁ חַיִּיב בְּאֲדָם לְתַת כָּל מְמוֹנֵו לְלַמֵּד תּוֹרָה לְעַצְמוֹ וּלְבְנָיו, שְׁנִצְאָמֵר: צו אֶת אֶהְרֶן וְאֶת בְּנָיו לֵאמֹר. פְּלוֹמֵר, שְׁיֵאמְרוּ לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתְעַסְקוּ בְּקְרִיאַת הָעוֹלָה. שְׁאֵף עַל פִּי שְׁמִקְרִיבֵין עוֹלָה, עוֹסְקִין הִיוּ בְּקְרִיאַתָּהּ פְּדִי שְׁיִזְכּוּ בְּקִרְבֵּן עוֹלָה וּבְקְרִיאַתָּהּ. וְכֵן אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בְּרַ אֲבָא, אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לִישְׂרָאֵל, אֵף עַל פִּי שְׁבִית הַמְקַדָּשׁ עֲתִיד לִיחַרֵּב וְהַקְּרָבָנוֹת בְּטָלִין, לֹא תִשְׁפָּחוּ עַצְמְכֶם לְסִדָּר הַקְּרָבָנוֹת, אֶלָּא הִזְהָרוּ לְקִרוֹת בְּהֵן וְלִשְׁנוֹת בְּהֵן. וְאִם תַּעֲסִקוּ בְּהֵן, אֲנִי מַעֲלָה עֲלֵיכֶם כְּאֵלוֹ בְּקְרָבָנוֹת אֲתֶם עוֹסְקִים. וְאִם רִצּוֹנָה לִינֵדַע, בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְרָאֵה לִיחְזַקְאֵל אֶת צוֹרַת הַבַּיִת, מֵה הוּא אוֹמֵר, הִגֵּד אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל אֶת הַבַּיִת וַיִּכְלְמוּ מַעֲוֹנוֹתֵיהֶם וּמִדְּדוּ אֶת תְּכָנִית (יחזקאל מג, י). אָמַר יִחְזַקְאֵל לְפָנַי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם, עַד עַכְשָׁו אֲנוּ נְתוּנִים בְּגוֹלָה בְּאַרְצָךְ שׁוֹנְאִינוּ, וְאֲתָה אוֹמֵר לִי לִילֵךְ וּלְהוֹדִיעַ לִישְׂרָאֵל צוֹרַת הַבַּיִת, וּכְתַב לְעֵינֵיהֶם, וַיִּשְׁמְרוּ אֶת כָּל צוֹרְתוֹ וְאֶת כָּל חֻקֵּיהֶם (יחזקאל מג, יא). וְכִי יִכּוּלִין הֵן לְעֲשׂוֹת. הַנִּיחַ לָהֶם עַד שְׁיַעֲלוּ מִן הַגּוֹלָה, וְאַחַר כֵּף אֲנִי הוֹלֵךְ וְאוֹמֵר לָהֶם. אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לִיחְזַקְאֵל, וּבִשְׁבִיל שְׁבָנֵי נְתוּנִים בְּגוֹלָה, יֵהָא בְּנֵן בֵּיתִי בְּטָל. אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, גְּדוֹל קְרִיָּתָהּ בְּתוֹרָהּ כְּבִנְיָנָהּ. לָךְ אָמַר לָהֶם, וַיִּתְעַסְקוּ לְקִרוֹת צוֹרַת הַבַּיִת בְּתוֹרָהּ. וּבִשְׁכַר קְרִיָּתָהּ שְׁיִתְעַסְקוּ לְקִרוֹת בְּהַ, אֲנִי מַעֲלָה עֲלֵיהֶם כְּאֵלוֹ הֵם עוֹסְקִין בְּבִנְיָן הַבַּיִת.

לקוטי שיחות חלק יח עמוד 412. לכאורה קען מען פרעגן: ביי הסתלקות צדיקים איז דער לשון מה זרעו בחיים אף הוא בחיים" (און ניט כאילו" הוא בחיים) - אַז דורך דעם וואָס זרעו" גייט בדרכיו" וכו' ווערט אויפגעטאָן אַז הוא בחיים" - וויבאלד אַז די חיים פון אַ צדיק אינם חיים בשרים כ"א חיים רוחניים", איז הוא בחיים" (זיינע אמת'ע חיים - חיים רוחניים" ווערן ממש נמשך אויך שפעטער) משא"כ בנוגע עסק אין צורת הבית, איז דאך נוגע דער בית המקדש הגשמי, (צו מקריב זיין דאָרט קרבנות גשמיים דלא כשחרב ביהמ"ק וואָס תפילות במקום קרבנות תיקנום) - און דיבור און לימוד הנ"ל וואָס אני מעלה עליהם כאילו הם עוסקים בבנין הבית", איז דאָס לכאורה נאר כדיבור התפלות? איז דאָס אָבער ניט אַזוי. ווען תורת אמת פארגלייכט צוויי זאכן (ווי בנדו"ד, אַז דורך לימוד אין צורת הבית כו', איז אני מעלה עליהם כאילו הם עוסקים בבנין הבית") איז דאָס דערפאר וואָס באמת זיינען זיי. איין זאך: נאָר, וויבאלד אַז די תוצאות גשמיות פון עוסקין בפו"מ קומט אַראָפּ למטה שפעטער, ווערט עס געזאגט מיטן לשון כאילו" - אָבער אויך איידער דאָס קומט אַראָפּ אין פועל ממש (כבנדו"ד - איידער מ'מעג און מ'קען בויען דעם ביהמ"ק למטה בגשמיות) - איז דאָס ניט באופן אַז דער לימוד אין צורת הבית כו' איז בלויז אַ זכר (וכיו"ב) צום בנין ביהמ"ק, אָדער (און אויך) אַז דער אויבערשטער גיט דעם זעלבן שכר ווי ער גיט אויף בנין ביהמ"ק - נאָר דורך דעם עסק בלימוד איז מען עוסק בבנין הבית. דער ביאור אין דעם איז מובן פון דעם וואָס רז"ל זאָגן בנוגע לקרבנות, אַז כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת וכל העוסק בתורת אשם כאילו הקריב אשם" וכיו"ב, וואָס דער כאילו הקריב" בא קרבנות איז ניט בלויז אַלס שכר, אָדער אַז דער אויבערשטער איז מכפר עי"ז אויף די עונות (דאָס פועל'ט דעם זעלבן ענין) פונקט ווי דער קרבן, נאָר דאָס איז (לכמה דעות, עכ"פ) אַ גדר פון הקרבת הקרבן, ביז אַז מ'זאגט להלכה בנוגע צו פרשת הקרבנות" - לא יאמר אלא ביום לפי שאין מקריבין קרבן בלילה", ועד"ז בנוגע כמה דינים והלכות אין תורת הקרבנות וואָס דארפ'ן זיין בדוגמת הקרבנות עד"ז (ויתירה מזו) איז בנוגע צו דעם עסק בצורת הבית כו' (וואָס ווערט דארטן אין מדרשיי צוגעגליכן צום עסק בהלכות קרבנות) ווי פארשטאנדיק פון לשון המדרשיי, אַז אויף דער טענה פון יחזקאל עד עכשיו אנו נתונים בגולה בארץ שונאינו ואתה אומר לי לילך ולהודיע לישראל צורת הבית כו' וכי יכולין הן

יְמִידָה, כֶּךָ, אִם אָנוּ הוֹלְכִים וּמְבַטְלִים מִמֶּנָּה — עַל אַחַת
כַּמָּה וְכַמָּה!

ע"ז ג עמוד ב. אמר רב יהודה אמר שמואל מאי דכתיב
(חבקוק א, יד) ותעשה אדם כדגי הים כרמש לא מושל
בו למה נמשלו בני אדם כדגי הים לומר לך מה דגים
שבים כיון שעולין ליבשה מיד מתים אף בני אדם כיון
שפורשין מדברי תורה ומן המצוות מיד מתים דבר אחר
מה דגים שבים כיון שקדרה עליהם חמה מיד מתים כך
בני אדם כיון שקדרה עליהם חמה מיד מתים.

55) שער היחוד ואמונה פרק א. הנה, כתיב: "לעולם,
ה', דְּבַרְךָ נֶצֶב בְּשָׁמַיִם", וּפִירָשׁ הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זְכוּרוֹנוֹ
לְבָרְכָהּ: כִּי "דְּבַרְךָ" שְׁאֲמַרְתָּ "יְהִי רְקִיעַ בְּתוֹךְ הַשָּׁמַיִם וְגוֹי"
— תִּיבּוֹת נְאוֹתִיּוֹת אֵלֹהִים, הֵן נֶצְבּוֹת וְעוֹמְדוֹת לְעוֹלָם בְּתוֹךְ
רְקִיעַ הַשָּׁמַיִם, וּמְלוּבְּשׁוֹת בְּתוֹךְ כָּל הַרְקִיעִים לְעוֹלָם,
לְהַחְיֹתָם, כְּדַכְתִּיב: "וְדַבֵּר אֱלֹהֵינוּ יְקוּם לְעוֹלָם",
"וְדַבְּרֵי הַיָּם וְקַיִמִים לְעַד כּוֹ", כִּי אֵילֹהֵי הַיָּם הָאוֹתִיּוֹת
מְסַתְּלָקוֹת כְּרִגְעַת חֵס וְשְׁלוֹם וְחוֹזְרוֹת לְמִקְוֵי, הֵיוּ כָּל
הַשָּׁמַיִם אֵין וְאָפְסֵי מִמֶּשׁ, וְהֵיוּ כְּלֵא הֵיוּ כְּלֵל, וְכִמוֹ קוֹדֵם
מֵאַמֵּר "יְהִי רְקִיעַ כּוֹ" מִמֶּשׁ. וְכֵן בְּכָל הַבְּרִואִים שֶׁבְּכָל
הָעוֹלָמוֹת עֲלִיוֹנִים וְתַתְּחוֹנִים, וְאֶפְיִלוֹ אֶרֶץ הַלְזוֹ הַגִּשְׁמִית
וּבְחִינַת דּוּמָם מִמֶּשׁ, אֵילֹהֵי הַיָּם מְסַתְּלָקוֹת מִמֶּנָּה כְּרִגְעַת חֵס
וְשְׁלוֹם הָאוֹתִיּוֹת מְעַשְׂרָה מֵאַמְרוֹת שֶׁבָּהֶן נִבְרָאת הָאֶרֶץ
בְּשֵׁשֶׁת יָמִי בְּרֵאשִׁית, הִתְהַוְּ חוֹזְרוֹת לְאֵין וְאָפְסֵי מִמֶּשׁ, כְּמוֹ
לְפָנֵי שֵׁשֶׁת יָמִי בְּרֵאשִׁית מִמֶּשׁ.

לעשות הניח להם עד שיעלו מן הגולה כו", האט דער
אויבערשטער געענטפערט ובשביל שבני נתונים בגולה
יהא בנין ביתי בטל", און דערפאר זאלן זיי זיך עוסק זיין
בלימוד צורת הבית כו" ד. ה. אז דורך דעם לימוד איז
בנין ביתי" ניט בטל וי"ל דער ביאור בזה: די מצוה פון
ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" איז א מ"ע לדורות; עס
ליגט אויף אידן א חיוב צו בויען א בית המקדש. און
דעריי בער, בשעת אידן קענען ניט אויפבויען דעם
ביהמ"ק בפועל ובמעשה, צוליב סיבות וואָס זיינען ניט
אפהענגיק אין זיי, איז אבער אויף זיי חל דער חיוב
ומצוה צו מתעסק זיין בקרייתתה", וואָס דורכדעם כאילו
אתם בונים אותה" ד. ה. ניט נאר ווייל מיר קענען ניט
בויען דעם ביהמ"ק בפועל, דערפאר לערנען מיר עכ"פ
וועגן צורתו כו' אלס א זכר ושייכות רוחנית צום בנין
המקדש, נאר אין דעם עסק בלימוד איז דא מגדר מצות
בנין ביהמ"ק".

52) של"ה שני"ב עמוד ב. ואלה תולדות אהרן ומשה
(שם ג, א). מלמד שכל המלמד בן חבירו תורה כאלו ילדו
(סנהדרין יט, ב). ולא תאמרו כאלו ילדו ולא ילדו ממש, כי
אדרבה הוא ילדו בעצמו. כי אביו ואמו נתנו לו הגוף,
והרב משפיע בו נשמה. כי התורה נשמותיהן של ישראל
כאשר הארכתי בזה במקום אחר. על כן אשרי מי שעושה
כן ולומד ומלמד בן חבירו תורה ובחנם, שכרו כפול:

53) סנהדרין צט עמוד א. תניא היה רבי מאיר אומר
הלומד תורה ואינו מלמדה זה הוא דבר ה' בזה רבי נתן
אומר כל מי שאינו משגיח על המשנה ר' נהוראי אומר
כל שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק.

54) ברכות סא עמוד ב. תנו רבנן: פעם אחת גנרה
מלכות הרשעה שלא יעסקו ישראל בתורה. בא פפוס בן
יהודה ומצאו לרבי עקיבא שהיה מקהיל קהלות ברבים
ועוסק בתורה. אמר לו: עקיבא אי אתה מתירא מפני
מלכות? אמר לו: אמשול לך משל, למה הדבר דומה —
לשוועל שהיה מהלך על גב הנהר, וראה דגים שהיו
מתקבצים ממקום למקום. אמר להם: מפני מה אתם
בוחרים? אמרו לו: מפני רשתות שמביאין עלינו בני
אדם. אמר להם: רצונכם שתעלו ליבשה, ונדור אני
ואתם, כשם שדורו אבותי עם אבותיכם? אמרו לו: אתה
הוא שאומרים עליך פקס שבסיות?! לא פקס אתה, אלא
טפש אתה! ומה במקום חיותנו, אנו מתיראין, במקום
מיתתנו — על אחת כמה וכמה. אף אנהנו עכשיו שאנו
יושבים ועוסקים בתורה, שכתוב בה: "כי הוא חייך וארך

שדי חמד מערכת העיין ברל סא-סד ברלים תרבה

ירך אמו הוא כבר כתבתי דאילו פשוט לומר כן גם הטור מלבד דמסתמא נמשך אחר סברת אביו הראש הכה בשער המלך שם כתב מפורש שדעת הטור נחשן משפט ס' עין דעובר ירך אמו עיין שם גס לפי מה שכתבתי שם בשם העיבור להוכיח מדברי הרמב"ם ריש פרק ט' מהלכות נזקי ממון דסבירא ליה דירך אמו הוא עיין שם גראח דכן יש להוכיח גם מדברי הטור חשן משפט ריש ס' של"ט עיין שם ולריך להתיישב בכל זה ואני אמרתי בחפזי ועיין מה שכתבתי בקונטרס אסיפת רינים במערכת בכור בהמה ס' ג' אות א' ס"ק ל"ה ובספר עלי לבונה ליורה דעה ס' ע"ך (בסוף ד"ה אך שמעתי) הביא מה שכתב ההגהות אשרי בפרק הזבב דהמוכר עובר בהמתו לנכרי לפטורה מכבורה סגי בכסף לבד אף למחן דאמר דקנין העכו"ם הוא במשיכה ולא בכסף משום כיון דאי אפשר במשיכה סגי בכסף וכו' וכאב דלריך עיין שלא הביאו הפוסקים דברי הגהות אשרי דזהו חידוש וכו' עיין שם ולפי הנראה נעלם ממנו דבמשניות מיימוניות לספר קנין ס' ה' כתב דמהר"ם לא סמך על סברת האור זרוע שבהגהות אשרי הנ"ל וכתב בתרומת הדשן ס' ע"ר ובפסקים וכתבים ס' קס"ז וקס"ט דהאור זרוע סבירא ליה דעובר לאו ירך אמו הוא ומשום הכי סבירא ליה דליתיה במשיכה מיקרי ואהכי סגי בכסף ומהר"ם סבירא ליה כדעת התוספות והראש"ם דעובר ירך אמו הוא ואיתיה במשיכה אם כן ממילא מובן דמה שלא הביאו הפוסקים סברת ההגהות אשרי הוא משום דנקטי כחוספות והראש"ם ומהר"ם הנ"ל ובהגהות כליל הפארת שבש"ח הפארת יוסף יו"ד ס' ל"ד אות א' הקשה על דברי הגאון אביו שכתב דלא מלא תקנה משום שלא היה בנדונו משיכה בהעובר כי אם קנין כסף מדברי ההגהות אשרי הנ"ל כאילו סברת האור זרוע היא הלכה פסוקה והעלים עיין מדברי התרומת הדשן הנ"ל כי עיין שם ובספר פרט יוסף להגאון מסלאנים בדרך קל"ד ע"ג כתב להכריח דסברת הרמב"ם היא דעובר לאו ירך אמו דלא כהרב לחם משנה שהחליט בדעת הרמב"ם דעובר ירך אמו עיין שם והרדב"ז בתשובות החדשות ס' פק"ח תופס שדעת הרמב"ם דעובר ירך אמו הוא :

ובתבו התוספות בבא מיעא ד' ע"ט ע"ג ד"ה השמח דאפילו למחן דאמר עובר לאו ירך אמו בלשון בני אדם לענין משא ומתן חשובים כגוף אחד ועיין פרט יוסף מסלאנים ד' דק"ל ע"ד ס' ר"ך :

ברל ס"ג עיבור עורות לכתיבת ספר תורה תפלין ומזוזות דבטיען לשמה אם הוא מדאורייתא עיין באור לי ס' ל"ג (ד"ה ואין לומר) מה שכתבתי בשם הרבנים מנחה צלולה ד' נו"ן וטעם המלך סוף פרק ג' דגירושין ועיין עוד שם באור לי ד' ל"ח ע"ד ומדברי רבינו עקיבא איגר בתשובה סוף ס' ב' מתבאר יפה דפשיטא ליה דהוא מן התורה עיין שם ומה שכתב בפרי מגדים ארח חיים ס' ל"ב ס"ק י"ג באשל אברהם דהוא מדרבנן והוכיח כן מתשובת הרמב"ם שבכסף משנה הלכות תפלין פרק א' הלכה י"א כתב בשו"ת בית שלמה ארח חיים סוף ס' ע"ג ד' מ"ו ע"ב דבתשובת הרמב"ם הגדפסות ס' י"ח הלשון מתוקן כראוי ואין משא ראייה ועיין בזה בשו"ת בנין שלמה לידיו הגאון מהרש"ך י"ו ב"ס' ו' ובשו"ת משיב דבר להגאון נ"י"ב בחלק א"ח ס' ח' (ד"ה והא מיהא) כתב על מה שהביא מרן כסף משנה בשם תשובת הרמב"ם דבאמת תשובה זו מרפסת איברי וכו' הא מיהא עיבוד לשם ספר תורה הוא מן התורה וש"ת הרמב"ם אם אמת הוא שהרמב"ם חתים עלה לריך לומר כמו שכתב הגר"א בא"ח ס' ש"א ס"ק ק"ד עכ"ל ומי שנמלא אללו חידושי הגר"א הנ"ל עיין בו ויבין מאי קאמר רב בזה (לריך להתיישב בלין במה שכתבתי במערכת הכ"ף אות קמ"ט) :

ברל ס"ד עובר בלאו וכן עובר בעשה איכא טובא דרולה לומר מדרבנן כמו שהלריך מרן מיר"א בקמה דוכתי עיין ישיר און במערכת הבי"א אות ח' ובמערכת קדליק

לשיבה על ידי סמיכה לא מהניא לגבי שירות דבטיען בעמידה אף על גב דעל ידי שמייה כשר בעדות דשמייה נקראת עמידה ונקראת ישיבה ואפילו הכי כשר בשירות אבל עמידה מן הנד לא השיבא עמידה ויש לתמוה על הרב מוהר"ן בהגהותיו לטורי זהב שיישב דברי הרמ"א דיפה דק שסמך עלמו על סוף דברי הריב"ש שכתב ועוד דמאי דאמרינן דיינים בישיבה אינו אלא מדרבנן כיון דדריבנד כשר ואם כן בעמידה על ידי סמיכה אפילו לכתחלה נמי משמע מזה דאפילו בלא טעמא דלעיל מכשר בהכי כיון דאילו אלא מדרבנן ואין כאן עמידה ממש אם כן הוא הדין לענין עמידת העדים דהיא נמי אינה אלא מדרבנן וקל וחומר נמי איכא דעל כל פנים קרובה לעמידה יותר מלישיבה על שהרי עמידה על ידי סמיכה מקרייא ולא מקרייא ישיבה על ידי דבר אחר בשום מקום אלו חורף דבריו ותמוה טובא דלפי ז"ל על כרחין שהבין בדברי הריב"ש דהאי ועוד וכו' קאי נמי אעמידת עדים ולא הויא אלא מדרבנן וזה אינו דעמידת עדים הוא מדאורייתא כדמוכח בסוגיא בפרק ב' דזבחים דקאמר מה ליושב שכן פסול לעדות גם עיקר מה שכתב ליישב דברי הרמ"א תמוה דמבואר מדבריו דעמידה על ידי סמיכה קרובה לעמידה יותר מלישיבה וקשה טובא שהרי גבי קדוש סברי רבנן (בפרק ב' דזבחים הנ"ל) דשוחה כשר לקדוש ובעומד על ידי סמיכה פסול ועל כרחין דסברי דשוחה מיקרי יושב ומקרי עומד אבל עומד על ידי סמיכה הוי קרוב לישיבה יותר מעמידה וכו' גם מה שכתב שרמ"א סמך על סוף דברי הריב"ש אחר המחילה אין כונה הריב"ש כן אלא כוננו דאפילו נימא דעמידה על ידי סמיכה לא חשיבה ישיבה מכל מקום כיון דהוי מידי דרבנן דהיינו הא דריינים בישיבה לא הוי אלא מדרבנן כל דלא עמידה גמורה דרבנן יש להקל אבל קושטא הוא דסובר הריב"ש דעמידה על ידי סמיכה חשיבא ישיבה וכן תמה על הרב בית חדש בסיומן י"ז שמתבאר דסובר עמידה על ידי סמיכה קרויה עמידה וקרויה ישיבה דומיא דשמייה ממש ותימה שהרי רבנן גבי קדוש סברי דכשר על ידי שמייה ופסול על ידי סמיכה ומה שדימה הריב"ש עמידה מן הנד לשמייה אינו אלא לענין דמקרייא ישיבה מקל וחומר דשמייה דאף על גב דמקרייא נמי ישיבה וכמו שכתב הרב טורי זהב אלו חורף דביק ועיין מה שפלפל בזה הרב רנו ליעב"ק (שבסוף ספר מוצה כפרה) בליקוטיו לשבועות על דף ל' ונראה מדבריו דנקיט דעמידה על ידי סמיכה חשיבה עמידה וחשיבה ישיבה (עיין שדי חמד מערכת ראש השנה ס' ב' אות ל"ז ד"ה והנה נמשכו) :

ברל ס"ב עובר ירך אמו הוא או לא הוא מחלוקת בש"ס כנודע וגם בספק ההלכה נחלקו אבות העולם התוספות קמח מ"ו עמוד א' וחולין ח"ן עמוד א' סבירא להו דעובר ירך אמו וזאתי בטרפיות דתלי בחיות ורבינו סס סבירא ליה דקמח לן לאו ירך אמו עיין להרבנים מלא הרועים במערכת זו שער המלך בפרק ב' מהלכות גנבה מחנה אפרים הלכות דבר שלא בא לעולם ס' י"א שפתי כהן יורה דעה ס' י"א ע"ט ס"ק ח' ובהגהות יד שאלו שם מנחה טהורה דף ק"ג ע"ג כסף נבחר כלל קל"ב מטה אהרן ד' רמ"א מלאכת שלמה חכ"ס ד' ח"י ע"ד ומכלל דברי רבנן קדישי הנ"ל אהא למד כי אינו פשוט להחליט בדעת הרמב"ם הכי סבירא ליה ושרים רבים נבוכים הם באר"ש זה אומר בכה וכו' ועיין מה שכתבתי במכתב למזקיאו בחלק השיטה ד' ז' ע"ד וק"ל ועיין עוד בחנא וחסדא ח"א ד' קע"א ע"ג וע"ד ועיין תרומת הדשן ס' ע"ר ולפי הנראה נעלם מהגאון אור נעלם בשו"ת ס' כ"ג שיטת הראש"ם בזה דלפי דרכו לריך לומר דהראש"ם סבירא ליה עובר לאו ירך אמו הוא ומשום הכי אי אפשר להקנות העובר במשיכה ולכן מהני קנין כסף וכיעוין שם ובאמת דעת הראש"ם בפרק הפרה ס' ב' כדעת התוספות דעובר ירך אמו בכל דוכחא חוץ מטרפיות וכמו שכתב בתרומת הדשן שם ובכתבים ס' קס"ז וקס"ט ואם כן איתיה במשיכה מיקרי על ידי אמו וגם מה שכתב לפי דרכו דדעת הרמב"ם דעובר לאו

הדליה אוח י"ב ובמערכת ההיא אוח י"ז ובמערכת המים אוח כ"ג כ"ד ובמערכת זו אוח ט' ובמערכת הטי"ו אוח כ"ט ושם בקלורית לעין ר' ע"י ע"ג ובשירי ברכה ארח חיים ס"י קנ"ו אוח ג' ומאי דסקיל וטרי שם אס יש לחלק בין עובר בלא לעובר בלא מעשה עיין שם מדברי הגאונים פרי חדש י"ד ס"י ס"ד אוח כ"ו וחוס יאיר ס"י לק"ט דסליק אדעמיה דמה שאמרו בסנהדרין ר' מ"ו גבי הלנת המה דעובר בלא מעשה הכונה דהוא אסמכתא לולא מה שהכריח בסיפך כמו שכח בשמו הרב קהלת יעקב בתוספת דרבנן אוח ק"ו מהבאר דגם בלשון עובר בלא מעשה יתכן לומר דהוא אסמכתא ועיין עוד להרבנים מוהרי"ן הירש חיום ליומא ר' י"ט נשמה כל חי ח"א ר' נ"ו ע"ד ובגליון הש"ס ירושלמי פרק קמא דברכות הלכה ו' מכתב לחזקיהו ר' ל"ז ע"א ובפרי מגדים בחלק אשל אברהם ס"י קנ"א אהיה דיומא ר' י"ט השח שיחת חולין עובר במעשה כהב שהוא מדרבנן ועיין בפאת השני לכללים במערכת הבטיה (הוא שדי חמד חלק י"א) סימן י"ד ר"ה ודע וזכרתי ס"י מ"ו וכל זה דלא כמאי דפשיטא ליה לירידי הרה"צ מוהר"ר בנימן בישקא י"ז אבדיק טרעסטיגא בספר בן אוני בקונטרס מנחומי אבל ר' כ"ט דלשון עובר בכל קשיות הוא מדאורייתא כיעויין שם ואינו מוכרח אחרי שראינו בהרבה מקומות שהכונה היא דעובר מדרבנן וזה לשון הרב פחד יחזק במערכת הלמ"ד דף ז' עמוד ד' לא מעשה חזינו דהוא אסמכתא בעלמא כללי הגמרא למרן מוהריק"א על הליכות עולם יבין שמועה דף קי"ז עמוד א' בפרק בעור והרוטב מנין לאוכל מבהמה קודם שחלל נפשה שהוא בלא מעשה פירוש רש"י אסמכתא דרבנן הוא עיין כתר תורה לרכינו דוד ויעאל במלות עשה אוח קל"ז :

בלל ס"ד) עונג שבת הוא מדרבנן כן כתבו שני המחוררים הרב מוהר"ש בן עזרה הובאו דבריו בספר נחפה בכסף ח"ב ר' קי"ח ע"א והרב המחבר שם ע"ב והרב שרשי היס ח"ב דף ק"א הביא דבריו הרב פתח הדביר בח"ב דף ג' ע"ב כתב דאף דפקא לן מדברי קבלה הלכה למשה מסיני הוא ונביא אסמכתא אקרא ועיין להרב ערך השלחן ס"י רמ"ב אוח ג' והרב לפינת בדבש ס"י כ"ה האריך בזה ומסקנתו נראה דהוא מן התורה ועיין להרב ערך השלחן בהשמעות לס"י חק"ע אוח ב' בשם הרשב"ש ס"י קע"ו דאם נשבע שלא לאכול בשר בשבת ויום טוב שבועה חלה משום דלא אמרו אין שמתה אלא בבשר ויין אלא בבשר קדשים ע"ש מוכח דאי הוה שמתה בבשר בזמן הזה הוה אמינא דאין שבועה חלה והיינו ודאי משום שונג שבת ועיין בפתח הדביר ח"ג בס"י רמ"ב וברף פ"ר ור' רפ"א ע"ד וביד שאלו ס"י רי"ח סק"ג. ועיין חסם סופר ארח חיים ס"י קס"ח דמה שכח הרמב"ם פרק ו' מהלכות שבת שונג שבת וכבודו מדברי סופרים הלכה למשה מסיני הוא וקרי ליה דברי סופרים כדרכו בקידושו כסף וכו' ומשום הכי פסק בפרק א' מהלכות שבת הנשבע להתענות בשבת הוא שבועה שוא וכו' ודעת הרב פתח הדביר נראה דלא חלי מענית בעונג דאף אי עונג מדרבנן התענית אסור מן התורה ועיין עוד בפרי מגדים ס"י רס"ד במשבלות זהב אוח א' ועיין במה שכתבתי בשדי חמד מערכת יוס הכיפורים סימן א' אוח י"ב לענין נשבע שלא לאכול בשר בשבת אס שבועה חלה עליו ודו"ק :

בלל ס"ו) ע"ל דעת הראשונה הוא עושה במקח וממכר וכן בגט על הנאי שבשעת מעשה נעשה בשבתם ולא הזכירו הנאי אי אמרין דעל דעת ראשונה הוא או נימא דחלילה להנאייה עיין להרב קהלת יעקב במדות חכמים מערכת הדליה אוח ס"ז ומה שליון שו"ת הרא"ש כלל מ"ו ס"י ב' טעות סופר הוא ולר"ך להיות כלל ליה ס"י ט' עיין שם ועיין מה שליון בזה הרב הפאת ארס בד' קפ"ג אוח ט' ולהרבנים יד מלאכי בכללי הדינים מערכת הכ"ף אוח י"ש חשנת ר' אליעזר ח"ב בנדרונקוויז מערכת הטי"ח אוח כ"ט פתחי תשובה אכן העור קפול

ס"י קמ"ג ס"ק א' ומאי דסקיל וטרי שם על דברי הרב מוהרי"ט שהביא הרב ב"ר היטב שם עיין להרב אמרו טבורות שם דף רל"ה ע"ג מה שכח בזה וגם בעיקר כלליו האריך עיין שם ועיין להגאון נודע ביהודא ח"א אכן העור סוף כ"י ר"ן ולמר ברבי בשו"ת שיבת ליון סימן ל' ועיין זכרנו לה"י בחלק ב' במערכת גט אוח ז' שאל ומשיב חלק ג' סימן ל"ו דברי אמת בקונטרס י"א סימן ד"ן פחד יחזק הובא בקב נקי אוח ל"ח סעיף קטן מ"ה שער המלך אשר להרב הגדול מוהר"אק סימן ל"ח דף ק"ד עמוד ג' ועמוד ד' שו"ת זכרון כהונה ד' ח' עמוד ג' והלאה ובספר יפה ענף במערכת הטי"ו דף פ"ז אוח י"ז כתב בשם מהר"י אדרבי סוף סימן ו' דאם בשעת גמר הדבר לא הזכירו הנאי לאו הנאה הוא ושכן כתב הר"ן בפרק ב' דקידושין גבי זבין אדעתא למיסק לארץ ישראל וליון מוט השני סימן ל"ו ומהר"י בחא"ן סימן ז"ן ועיין בחשן משפט סימן ר"ז סעיף א' בהשגחה והאריך בענין זה הגאון מוהר"י מפארווא בשו"ת בקונטרס עין המים (שכסוף חת"י מ"ס) בסוף ב' ופסק כהשגחה הרדב"ז חלק ב' סימן סקל"ב (שהביא בפתחי תשובה סימן קמ"ג סוף סק"א) לחלק בין אס המעשה נעשה בפני אוחס העדים שבפניהם התנה לאס נעשה בפני עדים אחרים וישב בזה דברי הפוסקים עיין שם והנה במכתב רב גדול מפורסם י"ז כתב אלי בענין זה הלכה למעשה ולמזכרת אהבה אעתיק פה את ד"ק וזהו איש ואשה שנחללו להתפרד בגט כריתות ובענין הדין ודברים שביניהם התפשרו וכו' והאשה קבלה על עצמה לגדל הילד אשר להם ולבטחון לזה התפשרו שישליש אבי האשה וויכסיל ביד הרב על שמו וכשכאלו לפני הרב שיסדר להם הגט ושלמו אחר סופר ועדים וכו' ונתן אבי האשה קודם סידור הגט את הוויכסיל הג"ל ביד הרב כפי המדובר והרב לא הכיט צו והניח בקופסתו עד אחר גמר סידור הגט שאלו ראש שאבי האשה לא חתם את שמו בהוויכסיל והכף שלח אחריו ויאמר אליו למה רמייתני והשיבו כי שגגה הייתה ותיקף חתם צו בלתי שום דחיה. יש להעיר אולי לא יועיל מה שחתם אחר כך כיון שהמגרש הקפיד מסתמא שיושלם הוויכסיל קודם הגט וזה השליש חספא בעלמא ואף כי אבי האשה לא דבר כלל עם המגרש והכל היה על ידי איש הבינים מכל מקום אפשר עיקר הקפידה על הוויכסיל היה מהבעל אבל בלחמ אחר שחתם אבי האשה אין חשש כלל ואפילו אם לא היה רולה לחתום יש לדון בזה ולא מבעיא לדעת המשאח בנימן והמוהר"ם אלשיך וכו' דסובריס דגט שוטטה לא הוי רק בתנאי כפול כמשמעות הגמרא דיבמות פרק מלות חלינה על מנת שחתן לך ק"ק וזו וכפירוש רש"י שם המשמע דרוקא בדכפליה להנאייה ולא קיימא הנאי וחס כן כאן כיון שלא התנה בתנאי לא הוי רק גילוי דעת ולא מילתא היא ואפילו לדעת מוהר"ם מלובלין שהחמיר להבט מוויינא שרימו להמגרש כמבואר בהשגחה יש להקל בנדרין דיון מכמה טעמים דהמגרש לא הזכיר כלל לא קודם נתינה ולא בשעת נתינה משום דבר וזה לשון המוהרי"ט סימן י"ג דבר פשוט הוא שכל שלא התנה המגרש בשעת נתינה אין נתינת המטלטלים מעכב אף על פי שאמר אמן גט אמנם המטלטלין נתנו לאמי וכו' שמה נראה שהיתה כונתו להקפיד בכך וגם הבטיחוהו ליתן מכל מקום לאו הנאה הוא יעויין שם מה שכח עוד שאפילו אם היה אומר מפני המטלטלין שחתנו לאמי אני מויליאה ואס לאו לא הייתי מויליאה כל שלא התנה בשעת נתינה לא הוי רק לשו יעויין שם וגם בנדרין דיון לא היה הפעה בגוף הגירושין יעויין בתשובת מוהר"ם מלובלין בכוף סימן קכ"ב שכח והא דמשמע מהשגיחה רש"ל דלא מיקרי גט שוטטה רק היכא דהתנה בתנאי גמור שלא יהיה גט אלא על הנאי זה ואחר כך אין האשה ר"ל לקיים התנאי פשוט הוא שלא כתב זה רק כשמבטיחים אותו שיתן גט בשביל שחתן לו איזה סך ממון כמבואר שם אבל בשעות בנדרין דיון גם הרש"ל מודה עד כאן דברי המוהר"ם מלובלין יעויין שם ובשולחן דהמוהר"ם היה רמאות גדול כמבואר למעין שם ועוד יש לומר דאשילו לדעת המחמיר אף בתנאי שאלו

שדי חמד מערכת האר"ף ברלים פאת השדה א' תקמא

הרב אר"ר על דבריו בזה והרב המחבר מיישב דברי עלמו ומקיים ראויותיו ע"ש דב"ק והאידנא נהוג עלמא בכל כי האי גוונא היד כותבת מיוזמי תורה שחידש מדעתו בלשון וגרסא לי וכו' ולא אחר זה ראה בן באיזה ספר שקדמו תורו וכותב שוב מלאתי בם' פלוני וכו' ולא האמת כן הרי מקיים אומר דבר בשם אמרו וגם מולל מאש מדינה של גהינם להגזל חידושי תורה של אחרים ומתעטף בטלית שאינו שלו שהאריכו חכמי המוסר בזה רחמנא ליבסון ועיין בם' עהרת המים לרב גדול משאלותיך במערכת הגימ"ל אות ט"ו וז"ל האומר פשט הכתוב בספר או אשר שמע ואינו מזכיר האומר או הכותב הרי גזילה זו יחזר מגזילת מנזן שני לוחות הכרית דף קפ"ג ע"ב הביא דבריו קלור. שני לוחות הכרית דף ז"א ע"א והרב המגיה שם לין להקדמת ס' אשר אשר ח"א להגאון מוהר"א קובז שפירש בענין זה דברים ערבים ולין גם לספר מנחת זכרון דף ז' ע"ב :

ומצוה להביא מן ההדיוט את אשר ראיתי לפני שרי ישראל הגאונים האדירים עדע ביהודה ומר בריה מוהרס"ל אשר דברו בקדשם מוסר השכל והוכחת מגולה על זה הלא הם כתובים בספר אהבת ליון בדרוש ט' (בד"ה ולפי האמור) שהרב מוהרס"ל כתב לבאר מאמר הש"ס דסוף פרק שני דבבא מטיעא העוסקים במקרא וכו' העוסקים במשנה וכו' ובהדי שותא הכי אמר מר שמואל דבאלמוד חכם יש שני אופנים אשר יכול להכשל בעון. א. הוא התעורר שבאים מחמת תאוות גופניות כגון גזל ועריית מאלכות אסורות וחילול שבת ויום טוב וכדומה ובהו הוא שזה לכל נפש אדם ששם עשו תשובה מוחלין להם. ב. הוא במכשול אשר אי אפשר לעם הארץ להכשל בו כגון שחוטא על ידי לימודו והעבירה בזה לו בסבת לימודו כגון שמתלבש בטלית שאינו שלו ומתכבד בדברי תורה שלא עמל בו וגזל את זולתו או שעושה חוררת לכלי משחית בתחבולות שקר לפסוע על ראשי עם קודש וכדומה אשר בעוונותיו נמאליס הרבה תלמידים שלא שמשו כל זורכס ורלוים להתגדל בעטרה שאינה שלהם ועון הקני קשה להתכפר והטעם הוא על דרך שכתבו המפרשים ליישב מה שיש לתמוה שמינוי ששאל המלך בחירי ה' ושאלו באתה ולא עלתה לו על שה' מרחם על אגג ועל מיטב אלו ומה עלתה לו שנכתב ממנו ומורשו המלוכה והקב"ה אמר כי מאסתי את שאלו ונגעלו שפרי רחמים לפניו אף שטעה תשובה והתודה על חטאתו ואמר חטאתי כי עברתי את פי ה' וכל זה לא הועיל לו ולא שב אף ה' מעמו והרי דוד נכשל בעבירה חמורה במעשה דבת שבע וכאשר שלח השם את נתן הנביא להוכיחו כתיב ויאמר דוד אל נתן הנביא חטאתי לה' ויאמר נתן אל דוד גם ה' העביר חטאתך לא תמות ומה בין זה לזה והלא שניהם נדויים גמורים היו וכתבו ליישב יען כי שאלו חטא בדבר המלוכה ובשלימות המקום ברוך הוא ולכן נתפס בעונו וכך היא המדה מאתו יתברך לרקדק עם קדושו ודריקו עולם על הדבר אשר נכשלו בסבת גדולתם ועבודתם אבל דוד לא חטא בדבר המלוכה וחטאתו לא היה בסבת המלוכה והממשלה רק היתה מכשלה אשר יקרה לאדם בהיותו אדם ולכן כאשר שב ורפא וגםלח לו :

בן הדבר בשני אופנים שאפשר לתלמיד חכם להכשל שאם נכשל מחמת תאוה גופנית הרי הוא כשאר כל אדם ושב ורפא לו אבל אם חטא מחמת לימודו כנז"ל אזי עוט לא במהרה נמחק וכו' דומה לחטאתו של שאלו המלך וכו' וכתב שכבר הרעיש מר אביו במוסר השכל ביום שהשלים ספרו ועדע ביהודה קמא הויכח לתלמידים ולבני תורה אשר מתלבשים בטליתות שאינן שלהם והביא הדברים אשר ילאו מפי קדשו ואלו הם מה יקר חסדך אלהים ובני אדם בלל כנפיך ימסוין הגה רבומיטו דרשו בפרק ז' דבנהדרין דף י"ט ע"ב אלה תולדות אהרן ומשה כל המלמד לבן מציוו תורה מעלה עליו הכתוב כאלו ילדו ואפשר שזה רמו בן עזאי כשאמר לו אתה גאה דורש ואין גאה מקיים והשיב נפשי חשקה בתורה ותשובתו בזה כי מקיים מצות פריה ורביה על ידי התורה שמלמד ודומה כאלו הוליד בנים והנה כל המלות אדם מקיים בעולם הזה אבל בשמת נעשה חפשי מן המלות ואי אפשר לעשותם כמו שאמרנו

קס"ו וכו' ומה שרשם תלמידו לספר ישיר און חין הספר מזוי אלני אף בתפא' חיים שאל ח"א סי' כ"ז ג"כ לא הסכים עכ"ד י"ז ולא היה אלני ס' חיים שאל אף מקרוב השגתיו ועיינתי שם וראיתי את אשר דבר בקדשו למר ברביה בטוחת מגולה מאהבה כאשר ייסר איש את בנו על אשר כתב הרב בנו דאישתמיט מהרבנים ארעא דרבנן ועפרא דארעא דברי התוספות ומשנה שלמה וכו' ואלה דבריו שמענה ואתה דע לך לא זו הדרך להחליט הדברים ואשרי אדם מפחד תמיד בדברי תורה והדברים קל וחומר כי תקרב אל עיר וקדש אל תאמן בעמלק הפוך בה והפוך בה הלא ידעת הא דלמרי במערבא לעולם יראה אדם בעל השמועה כנגדו ובשגם הן האדם קרא וסנה ושלש וילן בעמק ופשיטא ליה בכל זאת אם פקח הוא לא יזור לומר דאישתמיטתיה וכו' ולא רק כה ידבר דרך אפשר מבור העיר והוא הלעזר עכ"ל. ושוב כתב לפלפל בעיקר הדין ובראויות הרב בנו ועל פי הדברים האלה כתב יידי הרב הג"ל י"ז שבחיים שאל לא הסכים כלומר שאין דעתו נוחה להשתמש בלשון זה אבל הדבר תימה שזה סותר למה שכתב ביעיר און בפשיטות שהוא דרך כבוד כמו שהאריך הגאון חות יאיר וכו' וכו' ואין דעתי נוחה לומר שכל קפדתו היתה על מה שהחליט לומר דאישתמיט מינייהו ואם היה כותב (הרב בנו) כמסתפק ואמר כפי הגרסא אישתמיט מינייהו וכו' ולא ללשון זה לא היה לו תרעומת דברים כי אין בלשון זה חשש זילול שאם כן לא היה שייך בזה הא דלמרי במערבא יראה אדם בעל שמועה כנגדו דמלמד שאין בלשון זה חשש זילול כי עומד כנגדו מאי הו' אלא ודאי מוכח דמשמע ליה דאינו לשון כבוד עד שאילו היה בעל השמועה כנגדו לא היה מעיז לומר בלשון זה והוא היפך ממה שנראית דעתו ביעיר און כמו שיראה הרוחה ובס' נחמד למראה ח"ב פרק חמישי דמסכת עירובין דף פ"ז ע"ב הביא בשם הרב ינחק ירנן בכתיבת יד שהתערס על הרב מר אביו של הרב נחמד למראה על שכתב לו דאישתמיט מניה דברי הרב בית דוד ומשב שלשון זה הוא לשון ציון והרב המחבר תמה עליו בלשון זה הוא דרך כבוד וכו' והביא דברי הרבנים הג"ל (יד מלאכי יעיר און) ולא זכר דברי מרן חו"א בחיים שאל הג"ל אשר לפי מה שנראה מדב"ק דיש קפידא בזה ש' סמך לדעת הרב ינחק ירנן ועיין במה שהבאתי בקונטרסים הערות לחלק הכללים סי' י"ז אות ח' אלא שמדברי מרן חו"א בספר שם הגדולים באות הו"ו בקונטרסים אחרון בשם יידיא נראה בעליל דמסכים לדעת הגאון חות יאיר שאינו לשון זילול אלא כלומר שנעלם ממנו לשעתו איזו בקיאות כמו שקרה בן לכמה מגדולי ישראל ראשונים כמלאכים :

קס"ג אומר בשם אמרו מביא גאולה לעולם שנאמר ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי הכי תניא בברייתא דפרק קמין הטורה ובמגילה ד' ט"ו ובשאר דוכתי ובסתפק גאון בדורנו אבד"ק קראו י"ז בספרו ההביר תפארת זו בפתיחה לספרו נחפס שחדש דבר בתורה מדעתו ושוב מלא שכבר קדמו גברא רבה בספר אס מוחייב לאומרו בשם זה שקדמו או נימא כיון שהוא חרשה מדעתו פרס שראוהו בספר ראשי לאומרה בשמיה דנפשיה והאריך קלח וזו הלכה העולה דאינו לריך להזכיר את מי שכבר קדמו אלא ראשי לומר אותו דבר משמיה דנפשיה וסורף ראיתו היא (שם באות ד') מסוגיא דחולין דף ע"ח אמר רב חסדא השוחט את הפרה ומלא בה בן תשעה חי טעון שחיטה ומבואר שם בש"ס דרב חסדא ידע דהכי תני ר' חייל ואפילו הכי אמרה משמא דנפשיה ולא הזכיר את ר' חייל כי אם אחר שהקשו עליו כיע"ש ונגרש שמדברי התוספות שם נראה בהיפך שהרי כתבו תימה כיון דשמיע ליה ברייתא לימא ברייתא ופירש כונתם שלא יסתרו את דבריו ועוד. ראיה מדאמר ר' יוסי בחולין דף קל"ז בשם אביו ד' דברים וכו' ומסקין ואמר ר' יוחנן דמפי זכריה ומלאכי אמרס ואפילו הכי לא חש ר' יוסי למימני בברייתא אלא משס אביו והיינו משום שאביו חידש זה מדעתו ושוב נודע לו כי משס חגי זכריה ומלאכי וכו' אלו תורף דב"ק ובפנים הספר בסוף סי' כ' בסעודתו לידידי הג' אד"ר אבד"ק מיר י"ז מביא וקורא מה שהשיב

דברים ככתבן ואתהלכה ברחבה ולמען לא יכשלו צי לחשדני בנאח דורש ואין נאה מקיים לומר דבר בשם אומרו הודעתי הן כפיכ כאן הנה שפתי לא אכלא וה' אתה ידעת והייתי יכול לתקן באופן אחר לנאח מידי חשד זה אך חפץ הייתי להודיע זה אולי יועיל למקום אחר כיולא בזה דלא חזייתיה ודלא ביארתייה :

וכתב הרב עהרת המיס במערכת החי"ת אות כ"ה אזהרה שלא להחליף שם בעל השמועה מרבי יהודה לר' יוסי וכיולא ו"ל חילוף תניא מנין למחליף דברי רבי אליעזר דברי רבי יהושע לומר על טהור טמא ועל טמא טהור שהוא עובר בלא תעשה תלמוד לומר לא תשיג גבול רעך כו' ספר יראים סי' רכ"ח ומינה יולא דאם בש"ס וכיולא כחוב ר"י סתם ולא ידעינן אם הוא רבי יוסי או ר' יהודה וכיולא דהנכון שיקרא ר"י ויהיה מי שיהיה ולא יכנס בקוראיו בפירוט בסוג עובר בלא תעשה והגם דיש לדוחה לדחות דזה דוקא ביודע בבידור והוא מחליף מכל מקום מידי ספיקא לא נפקא וספיקא דאורייתא לתומרא ויש לדחות דשא"ה דמחליף של זה לזה ושל זה לזה אבל הכא אינו אלא מסוג דלא אמר דבר בשם אומרו דהאיסור קיל עכ"ל והנה מה שכתב בשם ספר היראים הוא לשון הספרי בפרשת שופטים סימן קפ"ח והוגה שם גבול עולם (במקום רעך) וכתב שם הרב זרע אברהם ו"ל לומר על טהור טמא וכו' משום דקיימא לן בכל מקום הלכה כרבי יהושע לגבי ר' אליעזר דמתלמידי בית שמאי הוא זולת במקומות המצוהרים במס' דהה דף ח' והמחליף דברי ר' אליעזר דברי רבי יהושע מורה על טהור טמא ועל טמא טהור כמו כדון תלמוד לומר לא תשיג גבול עולם היינו קרא דמשלי כמו שפירש ב"ס ו"ל דאי אל תשיג גבול עולם כפשוטו מאי אחא לאשמעינן מזה המפורשת בתורה אמנם לפי זה ניחא שפירושו שלא ישנה מזה שקבלו רבותינו על פי הקבלה וכו' עיי"ש וכן מלאחי בילקוט משלי ו"ל אמר ר' שמעון בן יוחאי אם ראיית מנהג שעשו אבותינו אל תשנה אותו כגון אברהם תקן תפלת השחר יצחק תפלת המנחה יעקב תפלת ערבית שלא תאמר אף אני אוסיף אחרת תלמוד לומר אשר עשו אבותיך עכ"ל הילקוט והכא נמי סתם ספרי רבי שמעון הוא ודריש ליה הכי שלא לשנות מהקבלת רבותינו עכ"ל הרב זרע אברהם ואין לדקדק מדבריו דדוקא בגוונא דאומר על טמא טהור או בהפך הוא דאסור להחליף אבל בדבר שאינו בדין מדיני התורה רק אינו דרשה או פירושה דקרא דלא נפקא לדינא אין חשש איסור להחליף דהרב לא אמר אלא לעבור בלא תשיג אבל משום אינו אומר דבר בשם אומרו ודאי איכא בכל גוונא ונראה שאין איסור זה מדאורייתא אלא אסמכתא אדברי קבלה והרב טהרת המיס לפי שלא ראה דברי הספרי רק ראה מה שכתוב בספר היראים דמייתי מקרא דלא תשיג גבול רעך חשב שזה איסור תורה ומשיב ליה ספיקא דאורייתא :

קמ"ד) אמרו לפעמים נאמר לשון זה על ימך כן כתבתי בנדפס אות ר"ו בשם הגאון מקרי לב בזכרונותיו משמח דגמרא בכריתות ד' י"א ע"ב ונשאתי ונחתי בזה בס"ד עיי"ש עתה ראיתי בספר טהרת המיס לרב גדול משאלוניקי במערכה זו אות ט' שכתב קן על פי הש"ס דכריתות והביא בשם מרן מוהרי"ק"א בכלליו דף ק"ג ע"א שהביא מחידושי הרשב"א לגמין דף ל"ח דאמרו הוא ליסגא בעלמא ואפשר שנאמר על אחד :

קמ"ה) אמצע כתבתי בנדפס אות שכ"ד דמלינו שגא' בדבר שאינו נקודה האלמנטית ממש וכתב לי ידידי הרה"ג מוהר"ר שמחה כהנא אבד"ק לאקשאווקא י"ו לפני בטורי זהב ו"ד סי' רל"ב סק"א שכתב דפחות מעט או יותר נחשב גם קן ממולט :

קמ"ו) אין ישיבה בעורה אלא למלכי בית דוד אם הוא מדרבנן בסמירת דברי רש"י דבסנהדרין ד' ק"א כתב דהלכה למשה מסיני הוא ובסוטה דף מ' כתב דמדרבנן הוא דאין זה כבוד שמים עיין משנה למלך הלכות בית הבחירה פרק ז' הלכה

ר"ל היום לעשותם ולא למחר לעשותם אלא לקבל שכר ואפילו תולדות שמוליד תלמידים פסק ממנו בשעת מותו דשוב אי אפשר לו ללמוד עם תלמידים אבל אם זכה מאת ה' לחבר איזה חיבור והחיבור הזה נתייחד על דבר אמת ודק על פי דרכה של תורה איש הזה אינו פוסק מהוליד תולדות גם אחר מותו שלא פסק מלהעמיד תלמידים הלומדים מתוך ספרו וזה נרמז בפסוק זה ספר תולדות אדם שעל ידי ספר אשר חיבר נתקיים בו לדורי דורות תולדות אדם :

והנה יש אדם ויש קוף שרונה לדמות לאדם והוא אדם בליעל מלך הקליפה כי יש למדן היגע בתורה ולומד לשמה ויגעת ומלאכת תלמוד חוכה לדברים הרבה לחפש חידושים ולומד דברים נגד זה יש מחפשי ואין כל לא למד ולא לימד ומתקשה לומר על עולמו שלמד הרבה חידושים ומתלבש בטלית שאינו שלו וגונב דעת הבריות להתנאות ולהתפאר כמה שאין בו גוול החיים והמתים ואמנם בודאי לא יגוב מה שמע מלומדים שבעירו כי כל אחד יכיר את שלו אבל הוא גונב מה שמע בשם לומדים מעיר אחרת או שהשיג מכתבים מלומדים בריווק מקום מעיר לעיר וממדינה למדינה ואנשים כאלו מכבים אור תורה כי בעבור זה אין יתרון לחכם מן הכסיל אף כי החכם עיניו בראשו ולכאורה תמוה בלמרו החכם עיניו בראשו וכי הכסיל עיניו בכריסו אלא שהחכם עיניו בראשו כלומר שהכל לומח מן הראש ממחשבת המוח שמחדש בשכלו וכו' וטון ואינו טון עין בשל אחרים אבל הכסיל עיניו אינם בראשו אלא ככתביו שמביט בכתבים שיש לו משל אחרים וכו' וטון עיניו לקרותם ולהגידם בשמו ולהשיג בזה ממון וכבוד וכל זה יכול לעשות לפי שעה אבל להדפיס דברי וולתו בחיבור הוא הדבר קשה לו כי זה דבר המחפשי בעולם ויהיה לו למזכרת עון ולבושת ולכלימה כבושת נגב כי ימלא ולא שכיח כל כך אלא נמלא מיעוטא דמיעוטא דחייף כולי האי ולהדפיס בשמו מה שהוא מאחרים ומוטטים הם עזי פנים כל כך ולכן רובא דרובא המצריים ספרים הדברים הם תולדותיו שהוליד בעין שכלו ולזה יש לומר רמז בפסוק זה ספר תולדות אדם שהוא מפרסם חידושו בספר לחלקם ציעקב ולהפילם בישראל זה אות ומופת שהוא תולדות אדם שהוא חידושו ממש שהוליד בשכלו ולא בני זנונים משל אחרים המה וכו' (והאריך עוד לבאר על פי זה המשך הכתובים החכם עיניו בראשו והכסיל בחשך הולך וכו' וסיים) לכן מי שכתוב שדברי חידושו בתורה הם על דרך לימוד האמיתי ומפרסם את חידושו בדפוס עושה שתי טובות. א. הוא זכות הרבים שעל ידי שיאמרו דבריו בשמו מביאים גאולה לעולם. ב. שטעל דלת בפני עושה עולה שלא יהיה כל אחד ואחד הולך ותוקף בטליתו של חבירו ויאמר אני הולאתי הדברים משכלי ועתה אליכם הלומדים שעדיין הם בשני נעורים אשים פני לבקש מכם שלא תכשילו חס ושלום בעון זה ואל תעשו כמה שאמרו ר"ל אל יבחו לגנב כי יגנב שמוחר להעתיק אפילו בלא רגון אדם. חלילה לכם לחשוב שמוחר להחליף בטלית שאינו שלו לומר דבר שמע מאחרים בשמו חלילה חלילה אלא הפירוש הוא שמוחר להעתיק כדי ללמוד ולידע הדברים אבל החיוב הוא לאומרו בשם אומרו אלו דברי הגאון גודע ביהודה וכתב מר בריה שהאריך מאד והזהיר מאד להתרחק מטון זה וגם מר בריה שם האריך בדרשתו לבאר מה שאמרו הגד לעמי פשעם אלו תלמידי חכמים שנגזת נעשות להם כדומות וכו' עיי"ש דבריו הנחמדים והנני להודיע שאחר זמן רב שלייתני בזהו ע"ז דברי ספר טהרת המיס כמ"ל ראיתי אני הדל דברי הרב מוהרש"ל בזהבם ליון הכ"ל ודימיתי בעלמי שמליחה מלאחי בזה להביא דבר חדש אשר לא כתוב בספר התורה טהרת המיס הכ"ל והעמקתי דברי קדשו לזכרון בין עיני לבל אכשל ח"ו ברשת זו ולזכות את זולתי להשיב רבים מטון זה וכתבתי הדברים בשמי (ומזה להביא מן ההדיוט וכו') כאילו לא קדמי אדם בזה שלא עיינתי בו בפרק בהקדמת סי' שער אשר (שיין הרב המגיה בטהרת המיס) ועתה אנכי הרוחה שבספר שער אשר כבר הוכיר דברי האהבה ליון הכ"ל ואין כל חדש רק שרוב שער אשר הביא דבריו בקיור נמרץ ואני ההדיוט הצאתי

3430 שדי חמד מערכת הארף ברל כובח כטל רא לב לגדר רה שיורי הפאה

ובשדי חמד חלק עשירי כלל קמ"ב ועיין עוד בשדי חמד מערכת הלמ"ד כלל ל"ט סעיף קטן ס':

ר"ב) אי"ש ירושלים בשדי חמד בחיזה מקומות הזכרתי את ספר אמרי בינה להגאון מוהר"ם אפרבאך וכחבתי עליו חומר איש ירושלים ורב גדול אחד מצני בניו י"ז במכתבו אלי מלאה קפדו מקום לטו והתפלא עלי אך כחבתי עליו כן והרי הוא היה גאון אדיר מפורסם וכל גאוט דורו תרדו לקראתו וכו' וכו' ואנכי הדל השיבותי לו הפלאה זו איני יודע מה היא ולחוקיה פשיטא ליה שלשון חשיבות הוא זה ומשנה שלמה שנינו יוסף בן יוחנן איש ירושלים (אבות פרק קמח משנה ד') ושם במשנה ג' אטייגנום איש טובו כחב הרב מוספות יוס טוב היה ארון למקום הנקרא טובו ואיש כלשון ארון דמתן אישי כהן גדול ופירוש אישי ארזי הרי מפורש שהוא לשון שבת וכבוד ותהי פלאים ועשה מלאתי לרבינו התוספת יוס טוב בשלישי דסנהדרין משנה ו' דמתן איש פלוני אמר לי שהוא חייב לו כחב איש פלוני לשון חשיבות דחשבתן בפרק קמח דאבות איש טובו איש לרדה איש ירושלים כן נראה לי עכ"ל ותאזני שמחה:

ר"ג) אסור לשון זה מלינו בש"ס ולא מן הדין אלא מדת חסידות עיין שדי חמד בקונטרס כללי הפוסקים ס' ס"ז אות י"ב ובפאת השדה כללים מערכת הארף כלל קכ"ה ויש לעיין חשיבות רש"י (קובץ קטן חדש) סימן מ"ט:

ר"ד) אין סומכין על הנס כחבתי בפאת השדה מערכת הארף (הוא שדי חמד חלק עשירי) כלל ח"י כישוין שם וידידי הרב הגאון מוהר"ר שחתי ליפסין אבר"ק זילנאל י"ז כחב לי על זה ו"ל במערכת א' אות ח"י בדי"ה אך כחב דר"ג שליט"א ו"ל מה שאין כן לפשות מעשה ל"ך במקום הגם אסור ע"ש הגה מלאתי בספר חסידים הגדפם על יד חבדת מקין נרדמים בס' תקפ"ג שכתב ו"ל ואין המוהל מחויב ללכת במקום סכנה כדי למולו בזמנו ביום השמיני שהרי הילר אם אחזתו חמה אין מלין בזמנו כל שכן המוהל שאין לו ללכת במקום סכנה עכ"ל ומה שזוית נפשי הדרכא ממה שכתבתי בספרי הקטן בריית אבות על הלכות מילה בסיון א' סוף אות ל"ד שכל מוהל יקבל על עצמו לקיים מצוה זו אף על ידי מסירה נפש ועל כל פנים מזה ראה למה שכתב הדר"ג כ"י שלפחות מעשה ללכת במקום סכנה לקיים המצוה אסור והיא ראה בפלאה:

ר"ה) אומר דבר בשם אומרו הביא גאולה לעולם על מה שכתבתי בפאת השדה (שדי חמד חלק עשירי)

כלל קמ"ג בשם הרב הפארת זו כחב לי ידידי הרב הג"ל (בכלל הקודם) ו"ל במערכת אל"ף כלל קמ"ג הביא הדר"ג שליט"א בשם רב גאון כ"י שנסתפק בספרו הפארת זו בחכס שחידש דבר ואחר כך מלא שכבר קדמו גברא רבא בספר אס מחויב לאמרו בשם זה שקדמו או ימא כיון שהוא חדשה מדעתו טרם שראהו בספר רשאי לאמרו בשמיה עיין שם ולפי עניות דעתי הגעירה נראה לי לפשות דבר זה מההיא ענינא גופא והיא דהמנן אברהם בסיון קצ"ז סעיף קטן ב' כחב שם ו"ל כל שאינו אומר דבר בשם אומרו עובר בלאו ונרשם שם נדרים פרק קמח ע"ש ועיין שו"ת נודע ביהודה פנינא חלק א' סימן כ' ששאל הגאון ר' ישעיה פיק להגאון נודע ביהודה שלא נמלא שם והשיב לו הנודע ביהודה חזו לשונו הגה ידע כי המראה מקום הנרשם שם בזמן אברהם הוא דבר בטל כי לא נמלא בכל נדרים אבל אין להאשים המרשים כי נמשך אחר הילקוט משלי כ"ב בפסוק אל תגזל דל אמר רבי שמעון בן יוחאי אמר רבי יחזק בן טובלא אמר רבי חמא חמוס רבי אחא דבתי רבי חייל כל שאינו אומר דבר בשם אומרו עובר בלאו שגמרא אל תגזל דל כי לא הוא עכ"ל ושם נרשם על הגיליון נדרים פרק א' והואו טעות אבל הוא במדרש תנחומא פרשה במדבר בפסוקא המתחלת ילמדנו רבינו מיטוק שולך לששה חדשים וכו' ולסוף הפסקא אמר רבי חזקיה אמר רבי ירמיה בר אבא אמר רבי יוחנן כל שאינו אומר דבר בשם אומרו עליו הכתוב אומר אל תגזל דל וכו' עכ"ל ע"ש והנה בהגהות מעשה רוקח על שולחן ערוך ארח חיים שם בסיון קצ"ז כחב ו"ל בזמן אברהם סעיף קטן ב' מה שכתב עובר בלאו ונרשם שם נדרים

פרה

בשמוכריו השלטי הנבזים בטעם הראשון והאור זרוע הוא רבי יחזק ב"ר משה כמו שכתוב מפורש בספר אור זרוע ולפי זה אין כאן פלא אס פרי"ז סופר למה שכתוב באור זרוע כי גברא אנברא לא רמינן וראוי למר למחר לתקן את אשר אמר בזה ויודה: **וע"ז** מה שכתבתי שם בסוף סעיף קטן י"ד כחב הרב הג"ל ו"ל כחב מר שגראה לו שיש טעות סופר בנמקי יוסף שז"ך להיות הרמב"ן במקום הרמב"ם והרא"ה במקום הרשב"א אודיעו שכן הגאון מהרי"מ בספרו כתובת שפסם שעל הנמקי יוסף (ספר זה לא ראינו מעודי):

וע"ז מה שכתבתי בסעיף קטן י"ד הג"ל בדעת הרשב"א בדם שמלנו אי חשיב פיקרו מן התורה כחב לי ידידי הרה"ג מוהר"ר מרדכי לוריא מחבר ספר היקר שו"ם דברי מרדכי י"ז ו"ל בפאת השדה כללים מערכת הארף דף ע"ט ע"ג בדעת הרשב"א בדם ששעלו שכתב הדר"ג כ"י שאין מדבריו הכרח כן הוא האמת שמכאן אין הכרח אבל יש הכרח דמפורש ולא מספרו משמרת הבית בית שלישי עמר שלישי דף ע"ה סוף עמוד א' והנמשך (דפנה"ד) ו"ל ואי נמי תמלא לומר דכל ששעלו מותר לגמרי דאורייתא כיון דעיקר דם דאורייתא החמירו בו כדאורייתא ואפילו בספקותיו וכדחיישינן גבי בי דוגי ודלמא שילאה מטא תמלא לא מטא ולא אמרינן כיון דשעלו הוא ליה דרבנן וספיקו להקל עכ"ל הטעור:

עוד שם דף ע"ט ע"ב בדין שביעית בזמן היה דחשיב פיקרו מהתורה ולכן האומר על מנה שלא השמיטנו שביעית משמעתו והנה לפלא הוא בשני על שלא הביא להעיר דברי הרא"ש שהובא בבית יוסף סימן ס"ז במלוה לחבירו לעשרה שנים דללישנא קמא שביעית משמעת וללישנא בתרא אינה משמעת דהלכה בלישנא בתרא מטעם דשביעית בזמן היה דרבנן ואוליך לקולא והרי מבואר דאינו פיקרו מהתורה:

כ"ה) אין אשה מתעברת אלא סמוך לוסתה על מה שכתבתי בשדי חמד הג"ל בכלל קכ"ז בענין זה כחב לי הרב

הג"ל ו"ל בדי"ה ובמה כחב מר לפלפל במחלוקת רבי אחי ורבי יוחנן דאין הלכה כהלמיד במקום הרב ידע מר כי בשאלות שרפת מותרת סיון פ"ט הגריסא אמר רבי בנימין ב"ר אחי אין אשה מתעברת אלא סמוך לוסתה ולפי גירסא זו נסתלקו כל הפלפולים בזה כי מנין לנו שר' בנימין ב"ר אחי תלמיד רבי יוחנן הוא מלך הסברא נראה שאם אין הלכה כרבי אחי מפני שהי תלמידו של רבי יוחנן כל שכן שיש לנו לומר שאין הלכה כרבי בנימין בנו ונריך להחייב אי"ש ועיין במה שהבאתי בקונטרס פאת השדה ריש מערכת הטי"ח טבעים:

כ"ט) אמורא כשמביא הש"ס דברי מי שאינו ידוע לנו אם הוא אמורא או תנא אם יש לנו להכריח

שהוא אמורא ממה שהביא הש"ס דבריו בלשון אמר פלוני ולא בלשון חבי פלוני כחבתי בשדי חמד הג"ל כלל קל"ה סעיף קטן י"א ועל זה כחב הרב הג"ל ו"ל בדי"ה הן אחת הביא בשם הגאון ר"מ חזן שכתב ועיין שבת כ"א ע"א אמר רב הונא אמר רבי ועל זה כחב כבוד גאוטו שחיפש ולא ראה שהובא מימרת רב הונא בשם רבי ואולי יש איזה טעות ואני אומר שכן האמת שהוא טעות סופר ונריך להיות דף ר"א ועיין שם בגמרא על הגליון ומה שכתב שם בספר דקדוקי סופרים במחילת כבודו הם דברי שגגה ולא ראה מה שכתב שם בהגהות הרש"ש עיין שם היטב והבן:

ל) אמורה מה שאדם טוחב לחבירו אם שייך לכונוט בשם אמירה כתבתי בשדי חמד הג"ל בכלל קכ"ט ועל

זה כחב לי הרב הג"ל ו"ל בסיון קל"ט הביא להקת אמרוים אם כתיבה בכלל אמירה ועיין ביד מלאכי בכללי הדינים סימן ל"ד"י וכולם לא ראו מה שכתב בספר פרד"ם הגדול לרש"י בליקוטים בסוף הספר בזה הלשון ושאלתם מי שנשבע שלא לדבר עם חבירו מזה לכחוב לו דברים נכתב כך ראינו שמוחר לכחוב כל דברים שנבלו ואין בזה חשש עכ"ל ומעשה אין אחר דברי רש"י כלום:

ל"א) אשמיטתיה אם הוא לשון זילול או לשון נקיה כחבתי בשדי חמד ח"א כלל שס"ז

שדי חמד מערכת הארץ כלל לה לו לח שיורי הפאה א' תשמו

פרק א' הוא מעות סופר דליחא שם והוא בילקוט משלי כ"ב וזאת שמעתי מפיה הגאון רבי ישעיה ברלן זלה"ה ע"ל והדבר הוא פלא שהרי הגאון מוהר"ם פירש שאל זאת מפיה הנודע ביהודה והגאון מודע ביהודה השיב לו שכן הוא בילקוט והאריך לא חש לומר להגאון בעל מעשה רוקח שדבר זה שמע מפי הנודע ביהודה כי בודאי אם היה שהגריק הגאון הקדוש רבי ישעיה פיק אחר כן להגאון מעשה רוקח לא היה נמנע בעל מעשה רוקח לכתוב כן שהגאון רבי ישעיה פיק שמע כן מפי הגורע ביהודה כדי להודיע מבטן מי יאל הדברים אלא ודאי שהגאון רבי ישעיה פיק לא הזכיר כלל לפני הגאון מעשה רוקח בשם הנודע ביהודה והוא פלא גדול על הא"י גאון הקדוש אך לא חש אותו לדיק שלא להתלבש בטלית שאינו שלו ובפרט בענין ששוקב בו אלא על כרחין מוכרחים אנו לומר דדבר זה נודע ביהודה ומפורש שהגאון רבי ישעיה פיק לא כתיב ביה ונעלם שהיה בקי בכל תורה שבעל פה והיה יחיד בדורו בבקיות בש"ס ובכל המדרשים עד מאד כנודע לכל בר בי רב והוא היה יודע גם מקודם מההוא ילקוט משלי ומההוא מדרש תנחומא שהודיע לו הנודע ביהודה רק שהיה סלקא דעתיה שהגאון רבי ישעיה פיק שהגאון נודע ביהודה ירש לו איזה פירוש בזה"ל רשימה מגמרא נדרים שמה מכללל אימתר אף על פי שלא נמלא בפירוש אבל כאשר השיב לו הגאון נודע ביהודה שהוא מעות סופר ולא הודיע לו שום פירוש על זה ורק שאמר לו שהוא בילקוט וזה כבר ידע הגאון רבי ישעיה פיק גם מקודם ועל כן לא חש הגאון רבי ישעיה פיק להודיע להגאון מעשה רוקח ששמע מפי הגאון נודע ביהודה כיון שכלאו הכי ידע כבר בטרם ששאל מהגאון נודע ביהודה ואם כן לפי זה שפיר יש לפשוט ספיקו של הגאון הנ"ל שהביא הדר"ג שליט"א דאין חיוב לאמר בשם זה שקדמו כן מראה לפי עניות דעתי להעירה עיין בשו"ת מחנה יהודה לרב אחאי סימן ס':

וע"ז של פחה בחתי כמה דסיים שם הדר"ג שליט"א (בסוף ד"ה וכתב) דלאו דוקא באומר על פמח טהור או בהיפך הוא דאסור לחלוף דהוא הדין בדבר שאינו דין מדיני התורה רק אחר פרוש דקרא שאינו נפקא מינה לדינא גם כן אסור להחליף משום שאינו אומר דבר בשם אומרו עד כאן דברי הדר"ג שיחיה לנלח ואני אומר אחרי בקשת המחילה אלק פעמים מהדר"ג שליט"א לא כן אבי ואשתמיטתיה ליה גמרא פרוכה במסכת שבוטות דף י"ט ע"א דרב ששת מחליף דרבי אלעזר לרבי עקיבא ודרבי עקיבא לרבי אלעזר פירש רש"י כשהיה שונה משנתו פעמים מחליף דברי זה לדברי זה ולא היה מקפיד לפי שאין ביניהם חיוב ופטור עכ"ל הרי מפורש יולא דבמקום שאין נפקא מינה לענין הלכה מותר להחליף ודו"ק ועיין בספר אורחות חיים הגדפס מחדש להרב בסופינקא כ"י סימן קצ"ו בנהגת הגאון החסיד מצערוואן שליט"א ובמה דברים זכיתי בעלמי בספרי מקור חיים על אורח חיים סימן תכ"ז ע"ש: **ר"ן** אחורי ארי ולא אחורי אשה בפאת השדה הג"ל כתבתי לענין אם רין זה הוא גם לסומא עיין שם ועל זה כתב לי ידידי הרב הג"ל וז"ל מה שהאריך הדר"ג שליט"א בענין סומא אם יש לו יר הרע יש לי ראייה גדולה לדברי רבינו שליט"א מספר חנה דבי אליהו חלק ב' פירש גם כן ע"ש בענין סומא והבין:

ר"ן איסור דרבנן בשוגג אי בני כפרה כתבתי בפאת השדה הג"ל בכלל ח"ק וכתב לי הרב הג"ל וז"ל במערכת א' כלל ח"ק האריך ה"ק באיסור דרבנן בשוגג אם לריך כפרה הנה אמרתי להודיע להדר"ק כי דבר יקר מה שמלאתי למרן הקדוש בשו"ת אבני לך חלק אורח חיים סימן תו"ב שכתב בשם ... שאמר הטעם למה שכתב הטוש"ע בסיון רל"ד במוכר לחבירו דבר האסור מדרבנן אין לריך להחזיר הדמים אין הטעם כמו שכתב הגאון בנתיבות אלא הטעם הוא על פי מה שכתב הרב המגיד בפרק א' מהלכות אישות דבאיסור דרבנן לאו כולי עלמא זכירי ביה ואם כן שמה הלוקח מאותן שאינם זכרים ולא איכפת ליה כלל ובפרט שכבר אכלו ובשוגג ולכן מספק אין להוליא ממון מחוקתו אבל האיש לעלמו ודאי לריך כפרה אפילו בשוגג עכ"ל ומרן הרב אבני לך ז"ל קלסיה והוא דבר יקר וכוון:

ר"ח אין מערבין שמחה בשמחה על מה שכתבתי בפאת השדה הג"ל כלל פ"ב כתב לי הרב הג"ל וז"ל בערך אין מערבין שמחה בשמחה הביא הדר"ג שליט"א בשם ספר מלאכת שלמה דדוקא שמחה שיש בה איילה ושתיה שיש בה הנאה לנוף הוא דאין מערבין שאחר שבבע בשמחה משם אחד אינו נהנה באחרת אבל שמחה דמליה שאפשר לשתיהם ביחד שאין קלבה לשמחה מוטל לערב זו בזו כדי שתגדל כח השמחה זו בזו עכ"ל בקי"ז קנה ולדעתי הגעירה יש עוד לפקפק דהמעין בזה"ל הקדוש שיר השירים

והנה הדר"ג שליט"א הביא שם בשם ספר טהרת המים שכתב באומר בשם הכתוב בספר או אשר שמע ואינו מזכיר האומר או הכותב הרי גזילה זו יותר מגזילת ממון והביא כן בשם שני לוחות הכתובים הקדוש דף קפ"ג ע"ש מה מאד שמת לבי בראותי זאת דהנה זה יותר מכ"ה שנים אשר שלח לי הגאון מוהר"ר חיים את ספרו שו"ת מחנה חיים חלק ב' על אבן העזר ועל חלק חושן משפט (וגם אני העטיר מוזכר שם לפובה כמה פעמים בספר חיים) ובחלק חושן משפט סימן מ"ט פלפל בדין שאחד גנב חידושי תורה שמידש תלמוד חכם אחד והוא גנב וכתב על שמו ופלפל בזה פלפול גדול אי שייך בזה משום גולה עיין שם באריכות גדול ואחר כך בא לדי שו"ת מהר"ם שיק חלק יורה דעה ומלאתי שם בסיון קצ"ו שהביא דברי חיים מחנה חיים הג"ל ומשיג עליו דאין בזה משום גזל עיין שם וכתבתי שם על הגליון דאישתמיטתיה להי רבנן דברי השני לוחות הכתובים שפורש בדבריו בהדיא דיש בזה דין גזל וביותר אני חמה על הדר"ג שליט"א ועל הגאון בעל טהרת המים כ"י דלמה הביאו ממרחק לחכם ולא הביאו שכן מפורש בדברי רז"ל בילקוט ותנחומא שפורש דיש בזה משום גזל ואסמכוהו לה אקרא אל תגזל דל ולריך עיין גדול:

והנה בשו"ת מהר"ם שיק שם כתב וז"ל ותמהני שלא הביא מ"מרא דגמרא יבמות דף ל"ז וירושלמי דשקלים סוף פרק ב' דמייתי שובדא דרבי יוחנן כעם על רבי אלעזר שלא אמר שמעתתא משמו וריב"א פייסו שממילא נשמע וכו' ופריך בגמרא ומאי כולי האי ומשני משום דכתיב אגורה באהלך עולמים ע"ש ואי נימא דיש בזה משום גזל או משום לא תשיג גבול אס כן ר"י דלא ידע פיוס דריב"א שפיר כעם עד כאן דבריו ואני תמה אקרא על גאון כמותו שלא זכר שר ישראל דברי רז"ל בילקוט ותנחומא ומה שהקשה הוא על הגאון מחנה חיים יש לתרץ והוא דלכאורה קשה דלמה הקפיד ר"י על ר"א תלמידו שלא אמרה משמו אף אם חס ושלוס נאמר שרבי אלעזר עשה כן במכוון כדי להתכבד בזה בעיני הכריות מכל מקום קשה על רבי יוחנן רבו מה חרה אפו הלא לא מירי חסריה ואם כן אין בו משום גזל כמבואר בחושן משפט סימן שצ"ט ובפרט שכלפי שמיא נלוי של מי הוא זה שהקשה בגמרא שם מאי